
Werk voor de boeg!

***Memorandum van het Vlaams ABVV
aan de volgende Vlaamse regering
en het Vlaams parlement
- Vlaamse verkiezingen
van 7 juni 2009***

Inleiding: Vlaanderen heeft nog veel werk voor de boeg

De voorbije vijf jaar is Vlaanderen er op een aantal vlakken zeker op vooruit gegaan.

De werkloosheid daalde gevoelig. Meer mensen gingen aan de slag.

Wie werkloos is wordt meer en vaak beter begeleid.

De werkbaarheid van jobs is er lichtjes op vooruit gegaan.

Er werd ook veel geïnvesteerd in onderwijs, welzijn, mobiliteit...

Maar de maatschappelijke uitdagingen blijven bijzonder groot.

De huidige economische crisis toont aan hoe kwetsbaar we blijven, zeker in de industrie. Die moet zich bovendien ook aanpassen aan strengere milieueisen.

De werkloosheid neemt opnieuw toe en blijft vooral bij kansengroepen hardnekkig. Voor hen loopt het vaak al fout in het onderwijs, ondanks de grotere beleidsaandacht voor gelijke kansen de afgelopen jaren.

Armoede blijft een realiteit. Te veel mensen hebben nog onvoldoende toegang tot betaalbare basisvoorzieningen...

De toekomstige Vlaamse regering en het toekomstige Vlaams parlement hebben dus nog heel wat werk voor de boeg. Het Vlaams ABVV wil dat de nieuwe Vlaamse regering er voluit voor gaat opdat:

- alle talent ontwikkeld wordt en ook kansen krijgt,
- er meer wordt ingezet op werkbaar werk,
- de economie meer toekomstgericht, duurzamer en socialer wordt,
- de armoede wordt uitgebannen,
- onze levenskwaliteit er gevoelig op vooruit gaat,
- de overheid een kwalitatieve basisdienstverlening kan verzekeren,
- en nog meer werk maakt van overleg en sociale dialoog.

Een krachtig beleid op deze terreinen vergt in elk geval een sterke overheid. Een overheid die een gecoördineerd beleid voert over de afzonderlijke beleidsdomeinen heen en die volop samenwerkt met de andere beleidsniveaus, van het gemeentelijk en streekniveau tot Europa. Ook wij zijn voorstander van een efficiënte overheid. Met een betere, kwaliteitsvolle en voor iedereen toegankelijke dienstverlening.

En we verwachten dat de regering dit beleid vorm geeft in overleg met het middenveld en de sociale partners in het bijzonder. Zo moet ze terug de draad opnemen van tweejaarlijkse werkgelegenheidsakkoorden, waarbij ook de sociale partners engagementen op zich nemen. Overigens moeten ondernemingen hun maatschappelijke verantwoordelijkheid meer opnemen, zeker wanneer ze overheidssteun krijgen.

Het beleid moet uitgaan van een perspectief op lange termijn. Het Pact 2020 is het referentiekader voor een meer duurzaam sociaal en economisch beleid. Met de huidige economische crisis moet de nieuwe Vlaamse regering snel werk maken van duurzame jobs en innovatie, en investeren in competenties van mensen.

Vlaanderen heeft dus nog heel wat werk voor de boeg!
Hoog tijd voor een solidair, sociaal, rechtvaardig en democratisch beleid.

Caroline Copers
algemeen secretaris Vlaams ABVV

inhoud

Hoofdstuk 1: Talent in goede banen leiden	7
1. Recht op leren en begeleiding	8
2. Recht op waardig werk	17
 Hoofdstuk 2: Een duurzame economie	 20
1. Een toekomstgerichte economie	22
2. Een toekomstgerichte én meer sociale economie	28
 Hoofdstuk 3: Recht op levenskwaliteit	 33
1. Recht op kansrijkdom en een waardig inkomen	34
2. Recht op welzijn en levenscomfort	36
3. Recht op een gezonde leefomgeving	40
 Hoofdstuk 4: Goed bestuur vergt sterk overleg	 46
1. Goed bestuur	47
2. Nutsvoorzieningen	51
3. Sociaal overleg	56

Hoofdstuk 1: Talent in goede banen leiden

Krapte op de arbeidsmarkt is al enige tijd het leidmotief bij het uittekenen van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid. De gewijzigde economische context gooit de trends op de arbeidsmarkt nu grondig overhoop. De golf van herstructureringen schuift voor de getroffen werknemers en sectoren een aantal nieuwe prioriteiten naar voor.

Ondanks de neerwaartse conjunctuur en de huidige groei van de werkloosheid, zal krapte op de arbeidsmarkt ook in de toekomst actueel blijven. Onze invalshoek is er dus één van inspelen op wat er op korte termijn nodig is, maar die de trends op langere termijn evenzeer als uitgangspunt neemt.

Recht op waardig werk voor iedereen staat nog steeds vooraan in onze eisen. Want wie werkt, heeft meer kansen op maatschappelijke participatie, op ontplooiing, op een inkomen dat toelaat de gezinsnoden te vervullen. Het spreekt voor zich dat het om kwaliteitsvol en werkbaar werk moet gaan.

We verdedigen ook het recht op goede, kwaliteitsvolle vorming en opleiding, of nog: het recht op leren, niet alleen via onderwijs, maar levenslang en ook voor wie werkt. We kiezen voor een trajectbenadering, gekoppeld aan een recht op begeleiding, zowel binnen onderwijs als binnen werk en werkloosheid.

Want leerlingen, studenten, werkzoekenden en werknemers hebben nood aan perspectieven en een kwaliteitsvolle begeleiding bij hun keuzes en opleidingen. **De competentiegedachte staat in dit alles centraal,** maar is nog te weinig bekend en zal moeten worden vertaald naar het brede publiek. De rode draad doorheen onze eisen is de creatie van gelijke kansen en evenredige participatie.

Op technisch en budgettair vlak wijzen we als algemeen aandachtspunt ook op de ontwikkelingen inzake Europese ondersteuning van werkgelegenheids-projecten. In de komende regeerperiode zal Vlaanderen over alle instrumenten en maatregelen heen werk moeten maken van het verzekeren van de continuïteit na het aflopen van de ESF-programmeringsperiode in 2013.

Tenslotte benadrukken wij nog de rol van het sociaal overleg om het geheel te omkaderen, en dit op elk relevant niveau (bedrijven en sectoren, SERV, SERR/RESOC's, RTC's, VDAB, ...).

1. Recht op leren en begeleiding

Recht op leren en begeleiding in het onderwijs

VASTSTELLINGEN

- Het onderwijs bereikt bijna 1,8 miljoen jonge en minder jonge mensen (650.000 in het basisonderwijs, 460.000 in het secundair, 170.000 in het hoger onderwijs, 500.000 in het volwassenenonderwijs en deeltijds kunstonderwijs) en biedt werk aan 150.000 personen.
- Het Vlaamse onderwijs is globaal van goede kwaliteit, maar inzake gelijke onderwijskansen is er nog een lange weg te gaan.
De kloof in de studiekeuzes en de schoolresultaten tussen kansrijke en kansarme leerlingen blijft groot. De waterval ASO-TSO-BSO is nog steeds een realiteit en 10% van de jongeren stroomt ongekwalificeerd uit het onderwijs (13,1% van de schoolverlaters heeft geen diploma secundair onderwijs). 10,9% van alle schoolverlaters is na 1 jaar werkloos en 3% heeft geen enkele werkervaring.
Als antwoord op deze uitdagingen is een beperkt debat gestart over de vernieuwing van het secundair onderwijs.
- Er zijn de laatste jaren heel wat inspanningen geleverd om de kostprijs van onderwijs voor de ouders, leerlingen en studenten te verlagen (o.a. via de invoering van een maximumfactuur en studiefinanciering in het basisonderwijs), maar de financiële drempels blijven hoog in het secundair onderwijs, het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs.
- Met de Competentieagenda 2010 werden stappen gezet in de dialoog en samenwerking tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt, onder meer via aantal actielijnen uitgezet die een geïnformeerde studie- en beroepskeuze moeten ondersteunen: betere kennis van de arbeidsmarktperspectieven, het ontdekken, ontwikkelen en zichtbaar maken van competenties, afstemming tussen CLB en VDAB, een versterking van de sectorconvenants.
- De meisjes hebben de jongens voorbijgestoken in het hoger onderwijs. Toch blijven vrouwen het minder goed stellen op de arbeidsmarkt. Dit is deels te wijten aan de studiekeuzes.

ONZE EISEN

- 1. Het onderwijs moet een brede algemene vorming blijven aanbieden die toelaat om talenten maximaal te ontwikkelen en die voorbereidt op maatschappelijke participatie in de ruime zin.** Voorbereiding en aansluiting op de arbeidsmarkt zijn hierbij een aandachtspunt. Een goede dialoog met de arbeidsmarktactoren op alle niveaus is dan ook aangewezen. Naast de betrokkenheid van de sociale partners op het centrale niveau en via de sectorconvenants, moeten deze ook op het subregionale en lokale niveau structureel inspraak hebben: RTC en SERR/RESOC moeten een duidelijke rol krijgen voor de opvolging van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, kwaliteitsvol werkplekleren, onderwijsnoden, ...
- 2. Gelijke onderwijskansen creëren en bevorderen van bij de start tot de uitstroom op de arbeidsmarkt moet het uitgangspunt zijn van het onderwijsbeleid.** Financiële toegankelijkheid is hiervoor een voorwaarde. Daarom vragen wij dat er dringend werk wordt gemaakt van een verregaande inhaalbeweging in de studiefinanciering in het secundair en het hoger onderwijs. Om het levenslang en levensbreed leren te ondersteunen moet het inschrijvingsgeld in het volwassenenonderwijs worden teruggeschroefd, mede door financiële ondersteuning vanuit andere beleidsdomeinen. Ook moet studiefinanciering mogelijk zijn voor volwassenen die zich via het volwassenonderwijs bijscholen.
- 3. De financiële lat in het leerplichtonderwijs werd in de voorbije beleidsperiode, met oog op gelijke kansen, gelijk gelegd voor alle netten.** Toch blijven we vragen dat alle scholen aandacht zouden blijven hebben voor de diversiteit en evenredige deelname, niet alleen in hun leerlingenpopulatie, maar ook in het lerarenkorps. Ook hier moet de lat gelijk worden gelegd.
- 4. Maatwerk en een goede, aangepaste begeleiding zijn cruciaal om gelijke onderwijskansen te creëren.** Alle leerlingen, studenten en cursisten moeten recht hebben op leertrajectbegeleiding op maat, zodat ze geïnformeerde keuzes kunnen maken en de nodige ondersteuning krijgen. De lerende moet hierin centraal staan. Samenwerking tussen alle relevante actoren (school, CLB, ouders, welzijn, werkplek...) is aangewezen. Enerzijds vergt dit voldoende personeel en omkadering op alle onderwijsniveaus. Anderzijds is het ook van belang dat het onderwijs op lokaal niveau samenwerkt met relevante actoren (welzijn, jeugdwerk, zorg, zelforganisaties, sociale partners...). Schoolgemeenschappen moeten voldoende middelen krijgen om het concept van de brede school, die lokaal ingebed is in een breed netwerk, te implementeren. De overheid moet blijvend initiatieven ondersteunen die een genderneutrale studiekeuze bevorderen..
- 5. Flexibele leerwegen bieden kansen om meer op maat van de leerlingen/studenten te werken op voorwaarde dat elke leerweg daadwerkelijk duidelijke kwalificatiekansen biedt.** Dit is zeker een aandachtspunt bij het stelsel leren en werken en in het volwassenenonderwijs en hoger onderwijs.

Een goede communicatie en begeleiding voor en door diverse actoren is hiervoor cruciaal: leerkrachten/docenten, leerlingen/studenten, CLB's, ouders, scholen, arbeidsmarktactoren.

Transparante procedures voor de erkenning van verworven competenties en kwalificaties (EVC-EVK) in het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs zijn in dit verband essentieel. Een opstap hiertoe is de vlotte invoering van de Vlaamse Kwalificatiestructuur en een transparante opleidingenstructuur.

Het volwassenenonderwijs is voor veel volwassenen een opstap naar levenslang leren en het behalen van een (bijkomende) kwalificatie. De overheid moet blijvend initiatieven nemen om het volwassenenonderwijs te versterken.

6. **De opleidingenstructuur moet transparanter zijn, zodat (toekomstige) lerenden duidelijk weten welke leerpaden ze kunnen bewandelen en op welke manier ze verworven competenties en kwalificaties kunnen inzetten.** Dit moet gekoppeld zijn aan een goede begeleiding op alle niveaus. Werkplekleren is een kwalificerend onderdeel van het deeltijds leren en van het toekomstig hoger beroepsonderwijs (HBO), maar vindt ook steeds meer ingang in het voltijds onderwijs. De lerende heeft hierbij recht op een goede en kwaliteitsvolle begeleiding en ondersteuning, zowel vanuit de onderwijsinstelling als op de werkplek. Voor deze begeleiding moeten ook voldoende middelen worden vrijgemaakt.
7. **Leerlingen, leerkrachten, ouders, leerlingbegeleiders, sociale partners moeten betrokken worden in de debatten over de vernieuwing van het secundair.** Voor ons is de prioriteit het wegwerken van de waterval ASO-TSO-BSO en de herwaardering van het technisch en beroepsonderwijs. Hiervoor pleiten wij voor een uitstel van de studiekeuze door de invoering van een brede eerste graad, met technisch-wetenschappelijke componenten. Leerlingen moeten een beter gefundeerde keuze kunnen maken door in de brede eerste graad een verscheidenheid aan verdere studiemogelijkheden te exploreren.

Recht op leren en begeleiding voor wie werk zoekt

VASTSTELLINGEN

- De nadruk op activering van werkzoekenden, in de zin van een strengere aanpak, blijft prominent aanwezig in het politiek discours. Dit ondanks de belangrijke inspanningen die op dit vlak reeds genomen zijn. De “kortste weg naar werk” staat al geruime tijd centraal in de begeleiding van werkzoekenden. De geringe aanwervingsgraad voor sommige groepen op de arbeidsmarkt duidt er echter op dat er ook aan de vraagzijde nog heel wat schort.
- De focus op een snelle en vraaggerichte bemiddeling heeft tot gevolg dat opleidingen voor werkzoekenden korter worden. Binnen een begeleidingstraject naar werk wordt er bovendien minder verwezen naar

opleidingen. Dit geldt zowel voor de begeleidingen door VDAB als deze in uitbesteding. De link tussen de sluitende aanpak en de instroom in opleidingen dreigt te verwateren. Voor groepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt en die een steeds belangrijker deel zijn van de arbeidsreserve, is dit extra problematisch, omdat zij op eigen kracht minder makkelijk de weg naar opleiding zullen vinden.

- Het aandeel van de werkzoekenden voor wie de klassieke activeringsaanpak geen oplossing biedt, neemt toe. De signalen hierover zijn even divers en talrijk als de categorieën van “restgroepen” die benoemd worden: inactieven, “moeilijk plaatsbaren”, werkzoekenden met een “MMPP”-problematiek, deeltijds lerenden die uit een persoonlijk ontwikkelingstraject komen, werkzoekenden met een armoedeproblematiek, langdurig werkzoekenden die meermaals positief beoordeeld worden in de RVA-controle op de beschikbaarheid, PWA’ers die niet doorstromen naar reguliere tewerkstelling, ...
- Het uitbestedingsbeleid van VDAB is sinds de eerste experimenten vergleden naar een formule die te sterk op maat van grote commerciële spelers is geschoeid en te weinig garanties biedt op een kwaliteitsvolle begeleiding van de werkzoekende. Ongeveer een derde van de begeleiding naar werk wordt momenteel reeds uitbesteed door de VDAB.
- Met de economische crisis wordt de snelle opvang van getroffen werknemers en hun hertewerkstelling extra van belang.

ONZE EISEN

1. **We willen dat er een einde wordt gesteld aan het politieke opbod over meer sanctionering van werkzoekenden.** Activering betekent veel meer dan sanctioneren en sanctioneren is geen doel op zich. Participatie moet het doel zijn van begeleiden en opleiden naar werk.
2. **Het uitgangspunt moet zijn: een duurzame loopbaan voor de werkzoekende.** Opleidingen moeten daarom sterker rekening houden met bedrijfsversterkende vaardigheden en een perspectief bieden op sociale promotie. Werkzoekenden moeten binnen een traject ook mogelijkheden krijgen om langere opleidingen te volgen (*versus work first*). Drempels in de combinatie van leren en werken moeten weggewerkt worden opdat het leertraject niet afgebroken wordt op het moment dat men de overstap maakt van werkloosheid naar werk of omgekeerd.
3. **Begeleiding op maat moet het uitgangspunt zijn en blijven.** De ontwikkelingen bij de VDAB rond snellere matching en opvolging, onder andere via nieuwe ICT-toepassingen, moeten nu gevolgd worden door een sterke kwalitatieve component. Het versterken van het empathisch vermogen van de consulenten is daarbij één van de centrale aandachtspunten.
4. **Begeleiding moet maatwerk bieden voor iedereen.** Voor de groeiende “restgroepen” is er nood aan het uitwerken van een aangepaste begeleiding en een totaalstrategie. Deze moet gebaseerd zijn op trajecten die werk en welzijnsaspecten combineren en die ingebed zijn in lokale partnerschappen. Deze trajecten moeten arbeidsmarktgericht zijn, en leiden naar tewerkstelling

in de brede betekenis (zowel reguliere jobs als sociale economie, arbeidszorg, ...).

5. **Verder willen we dat er een duidelijke link gelegd wordt tussen activering en de aanwervingsgraad.** Wanneer de aanwervingen achterwege blijven ondanks activeringsinspanningen, zijn dwingender maatregelen naar de vraagzijde en activering van werkgevers een logisch gevolg, zoals het garanderen van werkervaringsplaatsen, het wegwerken van onaantrekkelijke arbeidsvoorwaarden...
6. **Voor wie dreigt werkloos te worden dient er maximaal preventief ingezet te worden op begeleiding en opleiding.** Meer aandacht dus voor bedrijfsoverstijgende opleiding en opleiding op eigen initiatief, bijvoorbeeld bij het opstellen van een outplacementprogramma en bij het voorzien van opleidingen voor werknemers die met tijdelijke werkloosheid geconfronteerd worden. Het gedegen certificeren van verworven competenties tijdens tewerkstelling is daarbij niet minder van belang. Ook de toegang tot loopbaanbegeleiding tijdens de opzegperiode mogelijk maken kan preventief werken. Hierbij moet ook de vraag gesteld worden of de kosten in dat geval niet beter door de werkgever gedragen dienen te worden.
7. **De VDAB moet uitgroeien tot een sterke en slagkrachtige regisseur op de Vlaamse arbeidsmarkt en moet daartoe ook voldoende middelen ter beschikking krijgen.** Essentieel onderdeel van de regierol is het bewaken en controleren van de kwaliteit van het begeleidingsaanbod voor werkzoekenden en werknemers.
Uitbesteding is geen doel op zich en is voor sommige doelgroepen van werkzoekenden zelfs niet wenselijk. Een optimale samenwerking tussen de publieke, commerciële en niet-commerciële actoren op de arbeidsmarkt moet maximaal gericht zijn op meerwaarde en complementariteit. De keuzes voor partners en voor vormen van samenwerking dienen in de eerste plaats ingegeven te zijn door de aanwezige expertise en noden, eerder dan het resultaat te zijn van scherpe concurrentie op de prijs. Uitzendkantoren moeten bijvoorbeeld enkel ingeschakeld worden wanneer zij een aantoonbare meerwaarde hebben en op voorwaarde dat duurzame tewerkstelling het resultaat is waarop zij kunnen worden afgerekend.
8. **Het initiatiefrecht van de werkzoekenden inzake opleiding moet, naar analogie met wat bestaat voor werknemers, worden ondersteund en gestimuleerd.** Zo is het onaanvaardbaar dat een werkzoekende geen recht heeft op financiële tussenkomsten voor een cursus in het volwassenenonderwijs indien deze cursus niet past in zijn/haar traject naar werk, terwijl een werknemer hiervoor een beroep kan doen op opleidingscheques. Nochtans hebben ook werkzoekenden baat bij positieve leerervaringen, des te meer in een context van levenslang leren!

Recht op leren en begeleiding voor wie werk heeft

VASTSTELLINGEN

- Het beleid in Europa en in Vlaanderen is sterk gericht op het verhogen van de competenties van burgers en werknemers. Maar we stellen vast dat zowel werkgevers als werknemers niet mee zijn en dat er een grote kloof is tussen het competentieverhaal en de praktijk.
- Ondanks de verhoogde aandacht voor competentieontwikkeling en levenslang leren is een stagnatie vastgesteld van het aandeel werknemers die deelnemen aan opleiding in de bedrijven (52%) en een daling van het aantal volwassenen die deelnemen aan opleiding en levenslang leren (van 9,1% in 2006 naar 7,9% in 2007). Bovendien is er een ongelijke verdeling van de toegang tot competentieontwikkeling: hogeschoolden en werknemers in hogere functies in bedrijven hebben meer kansen op opleiding dan laaggeschoolden en werknemers in uitvoerende functies.
- Strategisch competentiebeleid en overlegde opleidingsplannen blijven in veel bedrijven dode letter. Erkenning van verworven competenties (EVC) en het zichtbaar maken van de competenties van werknemers blijven een pijnpunt op de arbeidsmarkt. Tot nog toe werden slechts 700 ervaringsbewijzen uitgereikt.
Als bedrijven al aandacht besteden aan loopbaanplanning, is dat vaak beperkt tot de hogere functies (in 20% van de ondernemingen zijn loopbaanontwikkelingsplannen voor slechts 43% van de werknemers).
- Bijna 1 op 5 volwassenen is laaggeletterd, wat de risico's voor deze mensen in onze maatschappij verhoogt.
- Loopbaanbegeleiding heeft positieve effecten op de zelfsturing, de arbeidsmarktkeuzes en de deelname aan opleiding van degenen die er gebruik van maken; het verhoogt m.a.w. de loopbaancompetenties van de deelnemers. De meerderheid van de centra voor loopbaanbegeleiding haalt de doelstelling om 50% kansengroepen te bereiken niet.
- Outplacement is de laatste houvast voor wie zijn werk verliest. Het aanbod aan outplacement op de markt is echter niet transparant en van erg ongelijke kwaliteit.

ONZE EISEN

1. **Er is dringend nood aan een goede communicatie over de competentiegedachte.** Deze communicatie moet gericht zijn en aangepast aan de doelgroepen. Hiervoor moet de overheid, samen met de sociale partners, een communicatiestrategie uittekenen, met aangepaste instrumenten.
2. **De overheid moet selectief stimuli voor opleiding en levenslang leren aanreiken aan het bedrijfsleven.** Bedrijven en sectoren moeten worden gestimuleerd om te investeren in de opleiding van alle werknemers, met aandacht voor de ontwikkeling van algemene vaardigheden, die de tewerkstellings- en ontwikkelingskansen en loopbaancompetenties van hun werknemers verhogen. Specifieke aandacht moet gaan naar de kansengroepen (o.a. via de aanpak van laaggeletterdheid op de werkvloer, Nederlands op de werkvloer,...). Strategisch competentiebeleid en overlegde opleidingsplannen, transparantie en sociaal overleg met de werknemers zijn noodzakelijke hefboomen om de competentiegedachte concreet te vertalen in de bedrijven en sectoren.
3. **De overheid moet stimuli voor opleiding, bijscholing, omscholing en levenslang leren voor wie werkt verder uitbouwen.**

Loopbanen zijn geen zaak zijn van individuen alleen. Het stimuleren van werknemers om hun loopbaan in handen te nemen vereist een sterk kader van collectieve rechten. Werknemers moeten over de noodzakelijke tijd en middelen beschikken om op eigen initiatief opleidingen en loopbaanbegeleiding te volgen, omdat dit hun maatschappelijke participatie en arbeidsmarktkansen verhoogt.

Instrumenten die hun nut hebben bewezen, bijvoorbeeld opleidingscheques en verlofsystemen als het Betaald Educatief Verlof, moeten worden voortgezet en, waar nodig, verbeterd voor specifieke doelgroepen. Belangrijk is dat het initiatiefrecht van de betrokken werknemers gevrijwaard blijft. Deeltijdse werknemers, die op vandaag onvoldoende gevat worden in het bestaande instrumentarium, moeten dezelfde rechten krijgen als voltijdse werknemers.

Voor werknemers in sectoren en bedrijven met veel tijdelijke werkloosheid, moet een kader worden uitgewerkt opdat werknemers tijdens deze periodes kansen en stimulansen krijgen om zich bij of om te scholen. Het is van belang dat dit kader in een collectieve arbeidsovereenkomst wordt gekaderd, zodat elementen als het initiatiefrecht, eventuele tussenkomsten in de kostprijs, het voortzetten van de opleiding in periodes met minder tijdelijke werkloosheid, ... op een billijke manier worden geregeld.
4. **Binnen het competentiebeleid moeten verworven competenties centraal staan.** Daarom moeten bedrijven en sectoren meer werk maken van het zichtbaar maken van competenties die werden verworven op de werkvloer of via opleiding, alsook van het invoeren van een EVC-beleid. Het ervaringsbewijs moet meer en beter ingang vinden op de arbeidsmarkt, zowel binnen de bedrijven en sectoren als bij de werknemers. Hiertoe moet de overheid, in overleg met de sociale partners, de nodige hefboomen creëren.

5. **De overheid heeft als directe en indirecte werkgever een voorbeeldfunctie en een trekkersrol om strategisch competentiebeleid in te voeren binnen de overheidsdiensten.** Bovendien moet de overheid voor de gesubsidieerde sectoren en diensten budgetten en stimuli voorzien om een strategisch opleidingsbeleid mogelijk te maken. Een belangrijke stap is het opnemen van middelen en engagementen hiervoor in het Vlaams Intersectoraal Akkoord voor de social profit.
6. **We vragen de verdere uitbouw van een basisdienstverlening over loopbaanvragen, die toegankelijk is voor iedereen.** Twee pijlers zijn daarbij essentieel: een eerstelijnsaanbod in de werkwinkels en neutrale doorverwijzing naar een gespecialiseerd netwerk aan dienstverlening. De vakbonden zijn daarbij een prioritaire gesprekspartner.
7. **Het recht op loopbaanbegeleiding (extern en op eigen initiatief) dient verder uitgebouwd en kwalitatief versterkt te worden binnen het kader van de erkende centra.** Er kan geen sprake zijn van het verwateren van dit recht door een doorgedreven commercialisering van loopbaanbegeleiding. De participatie van kansengroepen moet bovendien sterker worden aangemoedigd.
8. **Outplacement moet maximaal gericht zijn op ontslagbegeleiding en het weerbaarder maken van de werknemer.** Het aanbod van outplacement moet uitgezuiverd worden, zowel naar het aantal aanbieders als naar de inhoud. Dit betekent ook dat de kwaliteit van het aanbod gegarandeerd (en gecontroleerd) moet kunnen worden. Dit gebeurt best door een centrale regulator aan te stellen voor alle gevallen van outplacement, zonder dat dit afbreuk doet aan de rol die de sociale partners hierin vandaag reeds spelen. Bij voorkeur is dit de VDAB. De begeleide werknemer moet ook meer inspraak krijgen in de kwaliteitsbewaking. Bovendien moet outplacement ook op maat van meer kwetsbare groepen kunnen worden toegepast, wat vandaag nog te weinig het geval is.

2. Recht op waardig werk

Recht op waardig werk voor wie werk zoekt

VASTSTELLINGEN

- De kwaliteit van de jobs waarnaar werkzoekenden worden toegeleid, is een totnogtoe onderbelicht aandachtspunt. Het gaat hierbij zowel om de kwaliteit van de vacatures die aangebracht worden door werkgevers als het duurzame karakter en de perspectieven die de jobs in kwestie bieden.
- De afgelopen jaren is de samenwerking tussen de VDAB en de uitzendsector in sterke mate en op verschillende niveaus uitgebouwd.
- Het idee van “de kortste weg naar werk” heeft ook een impact op het matchingsproces. De uitgangspunten voor matching steunen sterk op de focus op knelpuntberoepen en een enge interpretatie van het begrip “een passende job”.
- Daar waar van werknemers meer en meer verwacht wordt om goed te reflecteren over loopbaankeuzes, wordt voor wie werkloos wordt steeds sneller naar de stok gegrepen en staat het loopbaanperspectief veel lager op de prioriteitenlijst.
- Vaak ligt een gebrek aan mobiliteit aan de basis voor het niet verwerven van een job.

ONZE EISEN

1. **Recht op waardig werk verlies je niet als je werkloos wordt.** De kortste weg naar werk mag niet geïnterpreteerd worden als de kortste weg naar eender welke job, maar moet inhouden dat men zoekt naar de kortste weg naar een duurzame loopbaan.
2. **Ook bij het proces van de matching dient er meer aandacht te gaan naar de vraagzijde.** Het uitzuiveren van de vacaturedatabanken is reeds opgestart. Maar ook de kwaliteit van de jobs zelf is van belang. Aangepaste screening van vacatures kan, mits aanpassingen per doelgroep, meer garantie bieden dat de werkzoekende kwaliteitsvolle en duurzame jobs

aangeboden krijgt. Ook de methodiek van de jobdatings dient verder verfijnd en versterkt te worden.

3. **We blijven ons met klem verzetten tegen het met harde hand toeleiden van werkzoekenden naar contracten van zeer korte duur.** Uitzendarbeid is voor ons geen duurzame job en leidt ook niet per definitie naar een duurzame job. We worden gesterkt in deze overtuiging door het feit dat heel wat mensen blijven steken in preciaire contracten en vervolgens bij de eerste tekenen van crisis als eerste opnieuw aan de kant geschoven worden. De VDAB legt in het geval van jobcoaching de lat voor een duurzame job op minimum een contract van 3 maanden én een perspectief op vaste aanwerving. We vragen dat minimaal dezelfde maatstaf wordt gehanteerd bij het (verplichtend) verwijzen naar vacatures.
4. **Sociale economie moet de garantie blijven bieden op een brede waaier aan begeleide tewerkstelling voor die groepen die uiteindelijk niet aan de bak komen in de reguliere economie.**
5. **De Vlaamse regering dient de vervoersarmoede weg te werken waardoor specifiek ook de drempels voor woon-werkverkeer worden weggenomen.** Innovatieve projecten zoals door de VDAB, interimkantoren en bedrijven (collectief vervoer, bromfietsen, fietsen, ...) op poten worden gezet, worden ondersteund en verder geografisch en duurzaam uitgebreid. Het Pendelfonds kan hierbij een initiërende en innovatieve rol spelen

Recht op waardig werk voor wie werk heeft

VASTSTELLINGEN

- 46% van de werknemers had in 2007 geen werkbaar werk. Dit betekent dat ze problemen hadden met het welbevinden op het werk, de ergonomische en emotionele belasting, onvoldoende leermogelijkheden hadden en/of problemen ondervonden met de combinatie arbeid-privé.
- Innovatie van de organisatie van de arbeid blijft voor veel bedrijven in Vlaanderen dode letter, ondanks beleidsmaatregelen ter ondersteuning van sociale innovatie. Tussen 2001 en 2007 hebben er nauwelijks arbeidsorganisatorische veranderingen plaatsgevonden in de bedrijven.
- De loonkloof tussen mannen en vrouwen blijft hardnekkig voortbestaan. Ook werken vrouwen vaker deeltijds en/of met tijdelijke contracten. Bovendien zijn ze geconcentreerd in sectoren waar de lonen lager liggen en is verticale segregatie in veel bedrijven en organisaties nog steeds een realiteit.
- De krapte op de arbeidsmarkt vraagt om een totaalstrategie die erop gericht is zoveel mogelijk mensen aan het werk te krijgen én te houden. Traditioneel wordt er gegrepen naar strategieën op drie pistes: activering, interregionale mobiliteit en migratie. Er moet echter meer gebeuren. Werkbaar werk en

kwaliteit van werk moeten een absolute prioriteit worden in de komende jaren, willen we de werkzaamheidsgraad effectief verhogen.

- Meer kwetsbare groepen, zoals bijvoorbeeld allochtonen, personen met een handicap en ouderen, zijn nog steeds ondervertegenwoordigd op de arbeidsmarkt en werken vaker in meer precare jobs. Bovendien blijven zij de eerste slachtoffers wanneer er sprake is van economische terugval.
- Aandacht voor het woon-werkverkeer is ook een aspect van werkbaar werk en sociale innovatie. Het aandeel arbeidswegongevallen blijft toenemen in de statistieken, evenals het aantal uren dat werknemers besteden aan hun woon-werkverplaatsing.

ONZE EISEN

1. **In de periode 2004-2007 ging de werkbaarheid met bijna 2% vooruit. Om echt vooruitgang te boeken moet de werkbaarheid jaarlijks met 1% stijgen.** Dit kan worden ondersteund door acties voor een beter welbevinden op het werk, een lagere emotionele en ergonomische belasting, een verbetering van de leermogelijkheden op het werk en een betere combinatie van arbeid en privé. De overheid kan de verbetering van de werkbaarheid op sectoraal vlak ondersteunen via de sectorconvenants en door afdwingbare eisen te stellen aan werkbaarheid en sociaal overleg hierover bij het stimuleringsbeleid voor bedrijven en sectoren.
2. **Bedrijven en sectoren moeten worden gestimuleerd om hun arbeidsorganisatie zodanig te verbeteren dat de kwaliteit en de werkbaarheid van de arbeid duurzaam verbeteren.** Uiteraard op een transparante manier en omkaderd door sociaal overleg en met betrokkenheid van de werknemers. Hiertoe pleiten wij ook voor de uitwerking van instrumenten die toelaten om de werkbaarheid en de kwaliteit van de arbeid op het niveau van de bedrijven op te volgen en bij te sturen.
3. **Vrouwen hebben nog steeds geen gelijkwaardige positie op de arbeidsmarkt.** De loonkloof tussen mannen en vrouwen blijft hardnekkig bestaan. Bovendien hebben vrouwen vaker deeltijdse banen, tijdelijke contracten en minder loopbaanperspectieven. We vragen dat de Vlaamse overheid hier blijvend aandacht voor heeft en maatregelen uitwerkt om deze, al dan niet bewuste, discriminaties weg te werken, onder meer via de promotie van analytische functieclassificatie en aandacht voor een arbeidsorganisatie die werken en een gezinsleven combineren makkelijker maakt.
4. **Nieuwe migratie kan voor ons een sluitstuk zijn in de strategie om arbeidsmarktcrisissen tegen te gaan, nadat de aanwezige reserves maximaal aangesproken zijn, o.a. via regularisatie van mensen zonder papieren.** Voorwaarde is wel dat het kader voor vrij verkeer in de Europese Unie gerealiseerd is, met inbegrip van de regels rond hoofdelijke aansprakelijkheid. Bovendien moet migratie dan gepaard gaan met een flankerend beleid dat waardig werk garandeert: garanties rond duurzame tewerkstelling, uitbreiding van het onthaalbeleid, bilaterale overeenkomsten met de thuislanden, ... Het best wordt dit omkaderd door interprofessionele en sectorale afspraken (bijv. sectorconvenant).

- 5. Heel wat knelpunten op de arbeidsmarkt hebben te maken met de kwaliteit van de jobs.** Activering van werkgevers betekent dat zij maximaal worden aangezet om zelf inspanningen te leveren om knelpunten weg te werken. Dit kan door een innovatieve arbeidsorganisatie, het opstellen van realistische functieprofielen, het wegwerken van onaantrekkelijke arbeidsvoorwaarden, het bieden van loopbaanperspectieven, het investeren in opleiding, het inperken van uitzendarbeid ...
- 6. Het diversiteitsbeleid dient versterkt te worden, opdat er meer mensen welkom zijn op de arbeidsmarkt.** We willen een duidelijk groeipad van diversiteitsplannen, dat leidt naar de veralgemening van diversiteitsplannen in alle bedrijven en organisaties.
Een diversiteitsplan moet altijd tot stand komen in sociaal overleg. We willen ook meer acties rechtstreeks gericht op de beoogde kansengroepen en meer acties om de werkvloer te betrekken
De overheid moet daarbij het goede voorbeeld geven. De overheid heeft al streefcijfers voor diversiteit bij haar eigen personeel. Nu moet ze de nodige acties ondernemen om die zo snel mogelijk waar te maken, bijvoorbeeld door het opheffen van de nationaliteitsvoorwaarde bij statutaire aanwerving en het herbekijken van de diplomavoorwaarden. In de gesubsidieerde sector kan een diversiteitsclausule worden ingevoerd: de overheid moet streefcijfers voor een evenredige arbeidsdeelname en diversiteit inbouwen in alle grote en middelgrote organisaties die structureel betoelaagd worden (bijv. via een dotatie, een convenant, een protocol of een beheersovereenkomst) en bij overheidsopdrachten en PPS-projecten.
Diversiteit op de werkvloer moeten we ook kunnen meten. Daarbij moet de rol van de reguliere overlegorganen in de ondernemingen erkend en gehonoreerd worden en hun bevoegdheden versterkt. Een systematische registratie en monitoring van instroom, doorstroom, opleiding en retentie in alle ondernemingen en organisaties is noodzakelijk. Daarbij sluiten we best aan bij vertrouwde instrumenten zoals de sociale balans.
- 7. De overheid heeft eveneens een voorbeeldfunctie in de creatie van werkbare en kwaliteitsvolle jobs.** Naast inspanningen bij de overheidsdiensten, moet de overheid ook het overleg over en de creatie van kwaliteitsvol en werkbaar werk voor alle werknemers stimuleren in de gesubsidieerde sectoren.
- 8. Woon-werkverkeer is een absolute prioriteit voor de komende Vlaamse regering.** De overheid moet de werkgevers onder meer door het Pendelfonds sensibiliseren en stimuleren om het woon-werkverkeer voor de werknemers veilig, gezond, kwaliteitsvol en betaalbaar te houden met bedrijfsvervoerplannen, het bevorderen van collectief vervoer, telewerken, ... en dit in overleg met de werknemers. Zo moet ondermeer de derdebetalersregeling bij De Lijn minstens gelijkwaardig (80/20) zijn aan die van de NMBS. Dit zijn allemaal maatregelen die passen in een innovatieve arbeidsorganisatie.

Hoofdstuk 2:

Een duurzame economie

1. Een toekomst-gerichte economie

Vanuit internationaal perspectief gezien is Vlaanderen een welvarende regio. Maar de huidige financieel-economische crisis toont in alle scherpheid aan dat vooral onze industriële activiteiten kwetsbaar zijn.

Meer dan ooit moeten we daarom inzetten op competenties én op innovatie. De overheid heeft hierbij een belangrijke rol te spelen, zowel inzake investeringen, stimuleren en mobiliseren van het bedrijfsleven en het vastleggen van prioriteiten, in overleg met alle betrokken partijen.

Een van de meest fundamentele uitdagingen voor het Vlaamse beleid bestaat erin meer welvaart te creëren met minder grondstoffen, minder energie, minder afval en minder vervuiling. De technieken die vandaag gebruikt worden om energie en goederen te produceren, om ons te verplaatsen, en om te bouwen volstaan niet.

Vlaanderen heeft nood aan een echt industrieel beleid voor het milieu. Milieu-innovatie en het bevorderen van kwalitatieve “groene” werkgelegenheid moeten daarbij bovenaan de agenda staan.

Economie en innovatie

VASTSTELLINGEN

- De economische en financiële crisis zal ongetwijfeld ook de volgende legislatuur bezwaren. Het is maar de vraag of het recente relanceplan van de Vlaamse regering ('Herstel het vertrouwen') zal volstaan om de economische en sociale gevolgen van de crisis in voldoende mate op te vangen.
- De industrie in Vlaanderen ontsnapt zoals elders in Europa niet aan de grote uitdagingen zoals daar zijn: de globalisering, technologische veranderingen en het klimaatprobleem en creatieve oplossingen zullen de agenda moeten bepalen.
- De Vlaamse economie wordt ondersteund door een goede geografische ligging ten opzichte van het economisch hart van Europa, maar daardoor is de druk op de ruimte en onze infrastructuur ook extra groot.
- De inspanningen aangekondigd in het Innovatiepact van 2003 zijn niet voldoende gebleken. De Barcelonanorm van 2% O&O-investeringen in de toegevoegde waarde van de bedrijfswereld en 1% voor de overheid is nog niet gehaald.
- Studies wijzen uit dat de huidige instrumenten om risicokapitaal te verschaffen te veel gericht zijn op projecten die anders ook zouden worden uitgevoerd. Er ontbreekt transparantie over de gecreëerde tewerkstelling, over de aanwending en het succes bij uitvoering van de ingezamelde middelen. Met het recente relanceplan worden overigens nieuwe maatregelen en instrumenten in het vooruitzicht gesteld over risicokapitaal en waarborgen aan de financiële instellingen wanneer ze krediet verlenen aan ondernemingen.
- We stellen vast dat in Vlaanderen het overheidsinitiatief versnipperd is over verschillende organen. De GIMV evalueert naar een zuivere private, beursgenoteerde speler, terwijl de PMV nog niet helemaal op ramkoers zit.
- Er is al verschillende jaren sprake van onderbenutting van de investeringskredieten van de overheid. Geplande investeringen worden dus niet tijdig of in onvoldoende mate uitgevoerd.

ONZE EISEN

Economisch ondersteuningsbeleid:

1. **De Vlaamse overheid kan wel degelijk een bijdrage leveren om de economische crisis het hoofd te bieden.** Met name door nog meer een investeringsregering te worden en te investeren in de economie en in de competenties van werknemers, maar ook door koopkrachtversterkende maatregelen te nemen. Het recente relanceplan vormt een aanzet, maar uit de komende ontwikkelingen zal moeten blijken of en hoe dit moet versterkt worden.
2. **Er moet nog meer worden ingezet op gerichte en duurzame overheidsinvesteringen, niet in het minst in infrastructuur (scholen, welzijnsvoorzieningen, netwerken...).** De geplande investeringen moeten tijdig worden uitgevoerd. Een investeringscomité, op te richten in de schoot van de Vlaamse regering, moet dit opvolgen.
3. **Het PPS-verhaal moet dringend worden herbekeken** in functie van zijn kostprijs, voor- en nadelen tegenover klassieke overheidsaanbestedingen in termen van snelheid van uitvoering, te respecteren termijnen, kwaliteit, evolutie kostprijs enz. PPS moet een aanvulling zijn tegenover de directe overheidsinvesteringen, en niet in plaats komen ervan.
4. **De risicokapitaalverschaffing moet bijgestuurd worden en meer gericht worden ingezet waar het toe dient:** echte risicodragende projecten betoelagen die op de kapitaalmarkt niet aan de bak komen. Maar vooral de overheid moet meer dan nu economisch initiatief nemen. Dat kan via investeringsfondsen als de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV), die – anders dan private investeringsfondsen - voorrang moet geven aan duurzame tewerkstelling en sociaal overleg. We willen dat er een grondig debat wordt gevoerd over de manier waarop bedrijven en de werkgelegenheid hier sterker kunnen worden 'verankerd'. Daarbij is het vooral de vraag of er naast goede omgevingsfactoren (gekwificeerde werknemers, geschikte infrastructuur, ...) ook een rol weggelegd is voor vormen van financiële verankering via gerichte participaties vanuit (overheids)fondsen. Zo is het onder meer de vraag of het zopas opgerichte XL-fonds (samenwerking GIMV en PMV, voor minderheidsparticipaties in grote bedrijven) een mogelijkheid biedt om verankering en groei van grote bedrijven te verzekeren. Ook de Vlaamse subsidies moeten meer verankerend werken naar werkgelegenheid toe en meer dan nu behoud van bedrijfsactiviteit voor ogen houden. De Agentschappen moeten alle middelen ter beschikking hebben tot terugvordering van steun bij vertrek van het bedrijf.
5. **Het industrieel beleid moet verder inzetten op het overleg tussen de industrie, de sociale partners en de Vlaamse regering** (het principe van de rondetafelconferenties) en aangepaste recepten uitwerken, in verschillende, sectorale actieplannen, veelal met een horizontaal karakter (ten goede van de ganse industrie). De rol van het overleg binnen VESOC is hier cruciaal.

6. **De commissie preventief bedrijfsbeleid moet effectief op korte termijn van start gaan en op voldoende middelen kunnen rekenen.** Het vakbondsinitiatief moet daarbij alle kansen krijgen.
Innovatiebeleid:
7. **Er is dringend nood aan een langetermijnvisie op de ontwikkeling van de Vlaamse economie en samenleving.** Er dient een visie ontwikkeld te worden die de grote maatschappelijke uitdagingen ontleedt en aanpakt: duurzame energie, innovatie in gezondheidszorg vooral met het oog op de vergrijzing van onze bevolking, het verlagen van de druk op het milieu, samenlevingsopbouw... Vanuit die visie dient het ondersteuningsbeleid (economisch en innovatie) gevoed te worden (zie verder ook de voorstellen over milieu-, klimaat- en energiebeleid). Ook maatschappelijke of sociale innovatie zal niet langer stiefmoederlijk mogen worden behandeld: nieuwe werkmethodes, initiatieven voor werkbaar werk, ... De pas opgerichte competentiepool sociale innovatie bij het IWT verdient alle steun.
8. **Omdat innovatie tot economisch succes en welvaart leidt, moet de overheid de groei van innovatie door bedrijven blijvend stimuleren via subsidies, fiscale maatregelen, voordelige leningen en garanties.** Vanuit het oogpunt van sturing is directe steunverlening onder de vorm van subsidies te verkiezen ter stimulering van onderzoek en ontwikkeling. Fiscale stimuli kunnen voor ons wanneer ze gericht bepaalde kostenaspecten aanpakken: de loonkost van de onderzoekers is hier een voorbeeld van. Ook de subsidies voor innovatie moeten selectiever dan nu worden toegekend: daar waar het effect het hoogst is. Bij overheidssteun moet de hoogte van de steun gemoduleerd worden naar het behalen van milieu-, energie- en sociale doelstellingen én moet het sociaal overleg meer dan nu ten volle spelen.
9. **Open innovatie is de toekomst.** Bedrijven specialiseren zich steeds meer in onderdelen van hoogwaardige producten en vormen netwerken om de uiteindelijke producten te vermarkten. Het IWT moet hier oog voor hebben in haar subsidiebeleid. Dit zal een nieuwe aanpak vergen en allicht nieuwe procedures.
10. **De overheid heeft een bijzonder waardevolle rol te vervullen bij haar openbare aanbestedingen, met name via het innovatief aanbesteden.** Tegen 2015 zouden 10% van de aanbestedingen die de overheid uitschrijft innovatiecriteria moeten bevatten. De Europese Commissie voorziet ondersteuning om dit mogelijk te maken en in Nederland zijn ambitieuzere doelstellingen van kracht.
11. **Kennis moet hier verankerd worden door onder meer de uitbouw van excellentiecentra rond een aantal sleutelgebieden.** De uitbouw van de zes 'VRWB-clusters' is onderweg, maar er moet nog meer worden gezocht naar niches waar Vlaanderen sterk in is en kan worden.
12. **Het statuut van de onderzoeker, die door de aard van zijn activiteit vaak mobiel is tussen academische wereld en bedrijven en tussen bedrijven onderling, moet absoluut verbeterd worden,** met garanties voor pensioenrechten, eigendomsrechten van de onderzoeksresultaten, mogelijkheden tot tijdscrediet (de vrouwelijke onderzoeker is nog steeds een grote minderheid in Vlaanderen), enz.

13. De Vlaamse overheid moet er bij de federale overheid tijdens het voorzitterschap in 2010 op aandringen dat het Gemeenschapsoctrooi werkelijkheid wordt.

Een duurzame infrastructuur:

14. De Vlaamse regering moet een doorgedreven locatiebeleid en een degelijke strategische planning (visie) voor havens en luchthavens uitwerken. Ook het prioritair inzetten van middelen voor shortsea shipping, binnenvaart, spoorvervoer (duurzamere vervoerswijzen), het wegwerken van missing links en het adequaat en dynamisch leren gebruiken van onze infrastructuur zijn absolute randvoorwaarden om onze economie draaiende te houden. Het versneld uitvoeren van deze infrastructuurwerken is een belangrijke hefboom binnen het relancebeleid.
15. Infrastructuur staat ten dienste van de maatschappij en derhalve dient er een afweging te gebeuren voor bijkomende infrastructuur, zowel in functie van ruimtelijke en maatschappelijke draagkracht als de economische noodzakelijkheid.
16. De Vlaamse regering dient enkel te investeren in veilige en toekomstgerichte infrastructuur waar doorstroming en zekerheid voor zowel personen- als goederenvervoer centraal staat. Het verhogen van de capaciteit, de veiligheid en het comfort voor de vrachtwagenchauffeurs op de parkings langs autowegen, is hierbij een absolute prioriteit.

Duurzame ontwikkeling

VASTSTELLINGEN

- Om de klimaatverandering binnen de perken te houden moet de uitstoot van broeikasgassen door de geïndustrialiseerde landen tegen 2020 25 à 40% lager zijn dan in 1990. Vlaanderen heeft nog een lange weg te gaan. Het ontbreekt het huidige Vlaamse klimaatbeleid aan ambitie. Het klimaatbeleidsplan 2006-2012 is daar een sprekend voorbeeld van. Vandaag is de sociale dimensie in het klimaatbeleid schromelijk onderbelicht.
- Hernieuwbare energiebronnen moeten ons onafhankelijker maken van schaarse en dure olie, aardgas en steenkool. Ze moeten ook zorgen voor een drastische vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en andere vervuilende stoffen. Het werkgelegenheidspotentieel is aanzienlijk. Inzetten op milieuvriendelijke energie betekent ook ten volle inzetten op technologische vernieuwing. Vlaanderen beschikt over een aantal troeven op dit terrein.
- De beheersing van het energieverbruik is een sleuteluitdaging. Er moet dringend werk gemaakt worden van een verdere verbetering van de energieprestaties van gebouwen, apparaten, voertuigen en industriële processen.

- De liberalisering van de energiemarkt was niet ons project. De prioriteit in het beleid lag op snelle en verregaande vrijmaking en de gedachte dat de rest vanzelf komt met de markt. Nieuwe investeerders krijgen echter nauwelijks een kans in deze “vrijgemaakte markt”. De consument betaalt het gelag.
- De herontwikkeling van brownfields (vervuilde terreinen) is een belangrijke component van duurzame ontwikkeling. Het zorgt voor het verstandig gebruik van hulpbronnen, het bevordert het hergebruik van goederen en infrastructuur en het streeft naar geïntegreerde oplossingen voor economische, maatschappelijke en milieuproblemen.

ONZE EISEN

Het milieubeleid moet meer dan vandaag een verhaal van kansen worden:

1. **Vlaanderen heeft nood aan een echt industrieel beleid voor het milieu dat verregaande technologische vernieuwingen en een scherpe toename van het aantal kwalitatieve groene jobs stimuleert:** enkel op deze manier wordt de combinatie van een fundamentele daling van de milieudruk en de realisatie van ambitieuze sociaal-economische doelstellingen een haalbare kaart.
2. **Het afvalbeleid moet verder verruimd worden naar een duurzaam materialenbeheer.**
3. **Om de milieu-innovatie die noodzakelijk is voor een duurzame productie (en consumptie) te versterken, moeten leefmilieuprioriteiten maximaal geïntroduceerd worden** in het Milieu- en Energie Innovatie Platform.

Een rechtvaardig, democratisch en toekomstgericht klimaat- en energiebeleid:

4. **Het is hoog tijd voor een gedurfde toekomstvisie voor het Vlaamse klimaat- en energiebeleid.** Vlaanderen moet in 2020 25% minder broeikasgassen uitstoten dan in 1990. Alle rendabele binnenlandse investeringen moeten worden uitgevoerd. Bij de discussie over de verdeling van de lasten erkennen we het belang van het criterium van de kostenefficiëntie, maar ook de draagkracht van regio's, sectoren en maatschappelijke groepen en de gewenste sociaal-economische ontwikkeling moet een beslissende rol spelen. Alleen transparantie en democratische inspraak van alle betrokken maatschappelijke groepen kunnen zorgen voor een doeltreffend beleid en voor een maatschappelijk draagvlak.
5. **Het klimaatbeleid is vandaag vooral een verhaal van bedreigingen en lasten, en te weinig een verhaal van economische en sociale kansen.** De overheid moet in overleg met alle belangrijke maatschappelijke groepen een sociaal-economisch klimaatbeleid uittekenen. Het economisch ondersteuningsbeleid en het innovatiebeleid moeten voorrang geven aan klimaat- en milieuvriendelijke activiteiten of processen. De inspanningen moeten worden opgevoerd voor onderzoek naar en ontwikkeling van klimaatvriendelijke energietechnologieën, productieprocessen en producten en diensten.

6. **Verschuivingen in de werkgelegenheid zullen er zeker zijn, vooral binnen economische sectoren.** Nu al stellen we een gebrek aan goed opgeleide werknemers vast voor de groeisectoren zoals energierenovatie in de bouwsector of de sector van de hernieuwbare energie. Vorming en opleiding, ook op de werkvloer, moet hier tijdig op inspelen. Tegen 2020 moeten ca. 40.000 mensen aan de slag zijn in de sector van de hernieuwbare energie. Een breed aanbod van energiediensten aan huishoudens en ondernemingen moet leiden tot een aanzienlijk bijkomend werkgelegenheidspotentieel, niet in het minst voor doelgroepen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt.
7. **Iedereen moet de kans krijgen energie te besparen.** Tegen 2015 beschikken alle woningen in Vlaanderen over dakisolatie, volledige dubbele beglazing en hebben alle verwarmingsketels een rendement van minstens 90%. Iedere burger moet kunnen rekenen op de diensten van een energiedienstenbedrijf (zie ook het deel nutsvoorzieningen). Iedereen die werk wil maken van energierenovatie moet aanspraak kunnen maken op goedkope of zelfs renteloze leningen.
8. **Minstens 25% van de opbrengsten van de veiling van emissierechten (voor België wordt de jaarlijkse opbrengst bij 55% veiling geschat op 900 miljoen euro) moet gebruikt worden om** de ontwikkeling van koolstofarme technologie te ondersteunen, de energieprestaties van woningen te verbeteren, de energieprijzen te beheersen, de capaciteit van het openbaar vervoer te vergroten, voor de sociale begeleiding van werknemers die betrokken zijn bij eventuele economische verschuivingen, enz.
9. **We blijven aandringen op meer democratische controle op de energieconvenanten.** Het benchmarkingconvenant heeft onvoldoende prikkels gegeven om te investeren in energiebesparende technologie. De minderinkomsten en de extra uitgaven die gepaard gaan met het convenant wegen niet op tegen de verwezenlijkte reducties.

Milieuvriendelijke energie:

10. **De Vlaamse regering moet voluit inzetten op milieuvriendelijke energie.** Milieuvriendelijke energie is toekomstgerichte technologie met een hoog werkgelegenheidspotentieel. In 2020 moet een vijfde van de elektriciteitsvraag en een zevende van de warmtevraag gedekt worden door hernieuwbare energiebronnen. Een gevoelige uitbreiding van het aanbod uit kwalitatieve warmtekrachtkoppeling en hoogwaardige centrales op basis van aardgas is eveneens noodzakelijk. Nieuwe steenkoolcentrales hebben geen plaats in een toekomstgerichte visie op de energiebevoorrading in Vlaanderen. De huidige meerkost voor milieuvriendelijke energie beschouwen we als een investering die op termijn de globale kost van de energiebevoorrading zal doen dalen, de werkgelegenheid in de energiesector zal doen toenemen, en de kwaliteit ervan zal verhogen.
11. **Er wordt voorrang gegeven aan de binnenlandse ontwikkeling van groene energieprojecten** op de aankoop van buitenlandse garanties van oorsprong in het kader van het Europese klimaatactieplan.

12. **De Vlaamse regering evalueert de huidige ondersteuningsmechanismen voor duurzame energie.** Differentiatie van de ondersteuning in functie van de technologie is aangewezen. De minimumprijzen van groenestroomcertificaten worden regelmatig geactualiseerd.
13. **Het elektriciteitsnet wordt omgevormd tot een internationaal goed geïnterconnecteerd en slim net,** waaraan decentrale productie-eenheden probleemloos kunnen worden gekoppeld.
14. **De Vlaamse regering stimuleert het realiseren van wijk- of stadsverwarmingsnetten** en van systemen van collectieve warmtevoorziening in de havengebieden.
15. **De Vlaamse regering overlegt met de federale overheid over de mogelijkheid om het BTW-tarief voor de levering van energie uit wijk- of stadsverwarmingsnetten te verlagen tot 6%.**

Een betere regulering van de energiemarkt:

16. **De opdracht, mogelijkheden en middelen van de VREG** inzake het informeren en sensibiliseren over de voordelen van een bewuste leverancierskeuze moeten versterkt worden.
17. **De VREG moet de mogelijkheid krijgen om eerlijke handelspraktijken en kwalitatieve dienstverlening aan de klanten** als criteria voor het verlenen van een leveringsvergunning te hanteren.
18. **De sociale impact van het marktfalen wordt steeds duidelijker.** De sociale partners, consumenten enz. moeten via een op te richten algemene raad van de VREG meer inspraak krijgen bij het reguleren van de energiemarkt.
19. **Er moet dringend geïnvesteerd worden in nieuwe, “propere” elektriciteitsproductie.** Alleen dan zal het mogelijk zijn af te zien van vervuilende steenkoolcentrales en verouderde kerncentrales. Als de privésector niet wil investeren moet de overheid het initiatief nemen. Bijvoorbeeld door de netbeheerders zelf te laten investeren in de productie van elektriciteit.

Naar een versnelde ontwikkeling van brownfields:

20. **We vragen de versnelde uitvoering van de 42 door de Vlaamse regering weerhouden brownfieldprojecten.** De prioriteit moet gaan naar die projecten met de grootste maatschappelijke meerwaarde. We dringen wel aan op meer inspraakmogelijkheden voor besturen, buurtbewoners, lokale sociale partners, milieuverenigingen, enz. bij het ontwikkelen van brownfieldprojecten. De RESOC's kunnen daarin een coördinerende rol spelen, om via informatie en overleg een breed draagvlak voor het brownfieldproject te creëren en de afstemming met de ruimtelijke visie voor de betrokken regio te bewaken.

2. Een toekomst-gerichte én meer sociale economie

Sociale economie en “maatschappelijk verantwoord ondernemen” (MVO) worden soms in één adem genoemd, maar hebben toch een heel andere ontstaansgeschiedenis en betekenis.

Bedrijven uit de sociale economie stellen het realiseren van een maatschappelijke meerwaarde als hoofddoel voorop. Winst maken is in vele gevallen wel noodzakelijk, maar ondergeschikt aan dat doel.

Bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen zijn in de eerste plaats actoren binnen een concurrentiële marktomgeving. Zij stellen het realiseren van winst als hoofddoel voorop, maar trachten via de bedrijfsactiviteiten hun steentje bij te dragen tot de duurzame ontwikkeling van mens, milieu en economie.

Een echte duurzame ontwikkeling is niet mogelijk als de ondernemingen daarin hun verantwoordelijkheid niet opnemen.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is dus vooral te begrijpen als de bijdrage van bedrijven aan duurzame ontwikkeling, waarbij de drie belangrijkste dimensies ervan (mens, milieu, economie) in de bedrijfsvoering tot hun volle recht komen.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen bevindt zich in het spanningsveld tussen wat bedrijven doen en wat de samenleving verwacht. Binnen een maatschappelijke context waarin de economische concurrentie een heilige koe is, is maatschappelijk verantwoordelijk ondernemen nooit een vanzelfsprekendheid.

Sociale economie is een belangrijke sector vanuit drie invalshoeken.

- Ze biedt ten eerste een uitweg om groepen die in de reguliere arbeidsmarkt uit de boot vallen via aangepaste tewerkstelling weer in te schakelen.
- Ten tweede is de sector een voortrekker bij het ontwikkelen van innovatieve strategieën om op een andere manier arbeid en productie te organiseren, waarbij een evenwicht tussen mens en maatschappij centraal staat.
- Ten derde geeft de sector een antwoord op maatschappelijke noden die door de markt onvoldoende of niet ingevuld geraken.

Zowel sociale economie als maatschappelijk verantwoord ondernemen moeten, elk in hun eigen finaliteit maar ongetwijfeld ook in een dynamiek van onderlinge wisselwerking, belangrijke speerpunten zijn van elke aanpak die erop gericht is de economie in zijn geheel meer sociaal, meer inclusief, meer duurzaam te maken.

Sociale economie

VASTSTELLINGEN

- De sector kende de afgelopen jaren een sterke groei en is nog steeds onderhevig aan een sterk veranderende context. Vanuit het beleid zijn belangrijke stappen gezet in de hervorming van de regelgeving op verschillende vlakken (invoegbedrijven, principeakkoord maatwerkbedrijven, decreet lokale diensteneconomie, klaverbladfinanciering, ...). Ook werden er heel wat inspanningen geleverd om acties rond het imago van de sector te ondersteunen.
- Dit betekent echter niet dat er geen weg meer af te leggen valt. Ook in de huidige economische context blijft sociale economie haar rol behouden. De heersende krapte op de arbeidsmarkt heeft niet tot gevolg dat er geen nood meer is aan sociale economie. Integendeel: er blijven groepen die nood hebben aan aangepaste tewerkstelling, de doorstroom naar de reguliere economie blijft belangrijk en bovendien is sociale economie veel meer dan tewerkstelling van kansengroepen alleen.
- De grootste uitdagingen voor de sociale economie zullen liggen op volgende terreinen:
 - Het bewaken van coherentie in het complexe regelgevend kader, dat het Vlaamse bestuursniveau overstijgt.
 - Het spanningsveld tussen het uitdragen van de principes van sociale economie en het behouden van de eigenheid.
 - Het verzekeren van het continue proces van vernieuwing en het zoeken naar meerwaardeniches.

ONZE EISEN

1. **De sociale economie moet ertoe bijdragen de brede economie meer sociaal te maken.** De voorbeeldrol moet verder uitgebouwd worden en synergie met de reguliere sector moet nagestreefd worden. Dit gaat ook verder dan arbeidsverhoudingen en aandacht voor het milieu. Niet in het minst denken we daarbij, gezien de huidige omstandigheden, aan het uitdragen van de praktijken van ethisch bankieren. Ook naar de brede publieke opinie is er een sensibiliserende rol. Het beleid kan dit ondersteunen door producten en diensten uit de sector meer onder de aandacht te brengen. Er moet ten volle verder geïnvesteerd worden in de mogelijkheden en het gebruik van sociale clausules bij uit- en aanbestedingen op alle bestuurlijke niveaus. Dit zou een speerpunt moeten worden van een per definitie beleidsdomein overschrijdende strategie. De eigenheid van sociale economie moet echter wel behouden blijven. Sociale economie en MVO zijn geen synoniemen. Deze eigenheid versterken in een diverse en veranderende sector is een gedeelde verantwoordelijkheid van representatieve koepelorganisaties en beleid.

2. **Sociale economie moet daarnaast ook een brede waaier aan tewerkstellingsmogelijkheden voor kwetsbare groepen blijven garanderen**, zodat zowel wie erg veraf staat van de arbeidsmarkt als wie een kleine steun in de rug nodig heeft er terecht kan. Elk instrument moet daarin zijn eigenheid krijgen, van arbeidszorg tot invoegbedrijven. Sociale economie moet inschakeling van de meest kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt bevorderen door een gepast alternatief te bieden én tegelijk doorstroom naar reguliere jobs te bevorderen. Tewerkstelling en doorstroom moeten echter in evenwicht blijven. Sociale economie als finaliteit van tewerkstelling hoeft geen gemiste kans te zijn.
3. **De innovatieve kracht van sociale economie moet verder ondersteund worden**, zodat het uitbouwen van meerwaarden niches gefaciliteerd wordt. Dat betekent voldoende ruimte creëren voor experimenten én voor het vertalen van succesverhalen naar leefbare structuren. Consolidatie van wat er vandaag bestaat zal in de komende jaren eveneens centraal staan. Het decreet maatwerkbedrijven en het optimaliseren van de financiering en organisatie van de lokale diensteneconomie zijn daarbij twee grote uitdagingen.
4. **Sociale economie verdient een transversale aanpak**: Er moet meer werk gemaakt worden van het betrekken van andere beleidsdomeinen (milieu, energie, innovatie, ...) bij het uitwerken van beleidsacties inzake sociale economie.
5. **Een duurzaam perspectief voor de sector en voor de werknemers is een absolute noodzaak**. Dat betekent dat de focus sterk moet liggen op kwalitatieve tewerkstelling. Kwantitatieve doelstellingen mogen niet resulteren in tweederangsjobs voor de meest kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt. De kwaliteit van de tewerkstelling zal in de komende jaren onze toetssteen zijn voor elk beleidsinitiatief dat wordt genomen.
6. **Heel wat aandacht zal de komende jaren moeten gaan naar het stroomlijnen van het complexe regelgevend kader**, samen met andere bestuursniveaus, zowel federaal, lokaal als Europees. Het bewaken van de basisprincipes van sociale economie en aandacht voor de leefbaarheid van de sector moeten hierbij de rode draad vormen.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

VASTSTELLINGEN

- MVO dreigt regelmatig op de wetten van de markt te botsen. Binnen de vrije marktlogica moet MVO immers ook nog economisch verantwoord zijn. MVO kan dan ook geen alternatief zijn voor overheidsregulering of sociaal overleg. Vakbondsvrijheid, sociaal overleg, waardig werk en het afremmen van de klimaatverandering komen niet tot stand door de spontane marktwerking.
- Tijdens de vorige regeringslegislatuur lanceerde de Vlaamse Regering het TRIVISI-project. Deze term verwijst naar een “geïntegreerde visie op de onderneming vanuit de drie invalshoeken mens, milieu en maatschappij”. Vlaamse bedrijfsmensen, academici, vertegenwoordigers van de sociale partners en de NGO-wereld verrichtten samen pionierswerk op het vlak van diversiteit, leren en stakeholdersmanagement. In de loop van de huidige regeerperiode werden de lerende netwerken MVO en het digitaal kenniscentrum MVO gelanceerd. In 2007 werd op voorstel van de bevoegde minister een MVO-conferentie georganiseerd door de SERV. Door een gebrek aan medewerking van de werkgeversorganisaties leverde dit geen doorbraken op voor een structureel MVO-beleid.
- Met de maatregel van de invoegbedrijven beschikt de overheid over een zeer concreet instrument om via loonkostsubsidie bedrijven te ondersteunen die de combinatie maken tussen duurzame reguliere tewerkstelling van kwetsbare groepen en het nemen van engagementen voor het voeren van een MVO-beleid. Evaluaties wijzen er echter op dat de resultaten van deze engagementen regelmatig en op verschillende niveaus te wensen over laten. Zelfs in combinatie met een aanzienlijke subsidie, blijkt het incorporeren van MVO-doelstellingen dus geen evidentie.

ONZE EISEN

1. **MVO is te belangrijk om het aan de vrije markt over te laten.** Vrijwillige initiatieven volstaan niet om maatschappelijk wenselijke doelstellingen te realiseren. Ondernemen kan niet maatschappelijk verantwoord zijn zonder georganiseerd sociaal overleg over MVO. De Vlaamse overheid moet in overleg met de vakbonden en andere belanghebbenden een kader uittekenen om MVO-praktijken te erkennen, het overleg over MVO vorm te geven, de wijze van verslaggeving vast te leggen en ervoor te zorgen dat MVO algemeen ingang vindt (“mainstreamen”). Het afgesproken structureel MVO-overleg binnen de SERV moet eindelijk van de grond komen.
2. **Meer ondernemingen moeten bezig zijn met MVO** en dit op een manier die aangetoond kan worden via MVO-rapportering of duurzaamheidsrapportering. Dit kan bijvoorbeeld door aan te tonen dat ze de principes van de Global Compact van de Verenigde Naties in hun bedrijfsvoering hebben opgenomen. Ook in de sectorconvenants moeten meer acties over MVO worden opgenomen.

3. **Het ondersteunend beleid van de overheid moet meer oog hebben voor MVO.** In het kader van het meerbanenplan kreeg het Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming (Syntra) expliciet de opdracht om de draaischijf voor ondernemerscompetenties te worden. De verschillende aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen moeten versterkt worden in het opleidingsaanbod.
4. **Bij het formuleren van criteria waaraan ondernemingen moeten voldoen voor het bekomen van overheidssteun of overheidsopdrachten moeten ook aspecten van MVO in rekening worden gebracht:**
onverantwoordelijkheid mag bestraft worden, uitblinkers mogen beloond worden. Dit principe werd voor de eerste keer toegepast met de hervorming van de strategische investerings- en opleidingssteun. Uit de praktijk zal nog moeten blijken in welke mate deze regeling doeltreffend is.
De overheid moet het goede voorbeeld geven. Ook bij het inkopen van producten en diensten moet de overheid de voorkeur geven aan die ondernemingen die zich maatschappelijk verantwoord gedragen. De criteria voor waardig werk dienen doorheen de hele productie- of dienstenketen te worden gerespecteerd. Ook fairtradeproducten verdienen een stevige duw in de rug. De door de overheid beheerde fondsen (cfr. het zorgfonds, waar dit het geval is) moeten – indien van toepassing – belegd worden op basis van ethische criteria.
5. **De Vlaamse overheid moet initiatieven nemen om het sociale overleg over MVO te versterken.** Werknemersafgevaardigden - en met name deze in de kleine en middelgrote ondernemingen - moeten meer expliciete mogelijkheden krijgen om geïnformeerd en geraadpleegd te worden en om advies te geven over de strategische aspecten (waaronder het strategisch investeringsbeleid) van de bedrijfsvoering om de duurzaamheid ervan te kunnen beoordelen. Sociaal overleg moet ook een noodzakelijke voorwaarde zijn voor elke vorm van overheidsondersteuning.
6. **We denken ook expliciet aan het beleid inzake invoegbedrijven.** Medio 2008 werden enkele bijsturingen afgesproken over de invoegeconomie. In de komende jaren moet er verder gewerkt worden aan het verbeteren van de regelgeving en de effecten van deze maatregel. Dit kan al dan niet gebeuren binnen het kader van de huidige regelgeving, dan wel via een aanpassing ervan. Essentieel is dat de potentiële meerwaarde van de maatregel niet in de praktijk beperkt wordt tot tewerkstelling en dat de afstemming met andere maatregelen van naderbij wordt bekeken. Invoegbedrijven zouden de MVO-pioniers bij uitstek moeten zijn.

hoofdstuk 3

Recht op

levenskwiteit

In de maatschappij waarnaar wij streven heeft iedereen recht op een menswaardig leven. Dit betekent dat we armoede niet kunnen dulden en dat dit op verschillende vlakken bestreden dient te worden.

Toegang tot zorg en welzijn, comfortabel wonen en een vorm van basismobiliteit zijn - naast het recht op opleiding die we in hoofdstuk 1 belichtten - absolute minimumvereisten om een beleid van gelijke kansen en individuele en collectieve rechten voor iedereen te kunnen garanderen.

1. Recht op kansen en een waardig inkomen

Recht op een waardig inkomen

VASTSTELLINGEN

- Vandaag leeft 11,4% van de Vlamingen in een gezin met een inkomen dat lager ligt dan de Europese armoederisicogrens (60% van het mediaaninkomen). 1 kind op 7 wordt geboren in een gezin met een laag inkomen.

ONZE EISEN

1. **De Vlaamse overheid moet acties op middellang termijn ondernemen om de financiële armoede uit te bannen.** Tegen 2017 moet elk gezin, ongeacht de samenstelling, een inkomen hebben dat minstens de Europese armoededrempel bereikt.
2. **De overheid moet koopkrachtondersteunende maatregelen nemen die het armoederisico verlagen.** Financiële tussenkomsten voor energie en nutsvoorzieningen zijn hierin prioritair. Fiscale maatregelen, zoals de Vlaamse vermindering in de personenbelasting (jobkorting), kunnen slechts een soelaas bieden indien ze gericht en selectief worden ingezet.
3. **Het OMNIO-statuuat moet automatisch worden toegekend aan de rechthebbenden** en toegang bieden tot de basisdiensten zoals die worden georganiseerd door de diverse bestuurlijke niveaus (bijv. huisvuilophaling, gemeentelijke sportinfrastructuur, provinciale cultuurinstellingen, gesubsidieerde sociaal-culturele initiatieven...).

Recht op kansen

VASTSTELLINGEN

- Financiële armoede en kansarmoede gaan vaak hand in hand en blijven hardnekkig aanwezig op alle vlakken van het maatschappelijk leven. Het gaat niet enkel om een gebrek aan financiële middelen, het gaat ook om een gebrek aan kansen inzake onderwijs, maatschappelijke participatie, werk, toegang tot cultuur, welzijn, gezondheid, wonen, sociale en juridische bijstand... Dit wordt nog versterkt door een gebrek aan kennis over de realiteit van armoede bij de “professionelen”.
- (Kans-)armoedebestrijding vereist een beleidsoverschrijdende en geïntegreerde aanpak. Vandaag beperkt dit zich tot de oplijsting van maatregelen uit diverse beleidsdomeinen, maar zonder kader en zonder concrete indicatoren.
- Een brede coalitie van middenveldorganisaties heeft de decenniumdoelen uitgewerkt: doelstellingen die tegen 2017 moeten worden bereikt om een structureel antwoord te hebben op (kans-)armoede.

ONZE EISEN

1. **De overheid moet werk maken van een echt (kans-)armoedebeloid**, via een proactieve beleidsoverschrijdende aanpak, die voor elk beleidsdomein afzonderlijk met concrete indicatoren wordt opgevolgd.
2. **Bij elke beleidsmaatregel – en minstens in de 10 prioritaire domeinen voor armoedebestrijding: wonen, arbeid, sociale zekerheid, gezondheid, sociale en juridische bijstand, culturele en maatschappelijke ontplooiing, gezond leefmilieu, onderwijs - moet de overheid een “armoedetoets” uitvoeren**, die nagaat of de maatregel een positief, een neutraal of een negatief effect heeft op de drempels en ongelijkheden op het gebied van armoede. Deze armoedetoets wordt ook meegenomen in de monitoring en evaluatie van beleidsmaatregelen.
3. **De overheid stimuleert de kennis over armoede en armoededrempels bij alle maatschappelijke actoren** (werkgevers, vakbondsmensen, onderwijs, opleiders, sociaal-cultureel werk, maatschappelijke werkers, dienstverleners, ...) door gerichte opleiding.
4. **De overheid werkt een beleid op middellange termijn uit om de decenniumdoelen te realiseren:**
 - Een halvering van de gezondheidsongelijkheid tussen arm en rijk.
 - Een halvering van het aantal gezinnen waar niemand werkt.
 - Voor elk gezin, ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen dat de Europese armoederisicodrempel bereikt.
 - Een toename van het aantal goede en betaalbare huurwoningen met 150.000 eenheden, waarvan minstens de helft sociale woningen zijn.
 - Een daling tot 3% van laaggeletterdheid bij jongeren, in alle onderwijsvormen en voor alle jongerengroepen.
 - Mensen in armoede verbreden hun netwerken.

2. Recht op welzijn en levenscomfort

Recht op welzijn doorheen het leven

VASTSTELLINGEN

- Vlaanderen kent een hoog niveau van zorg en welzijn en er is werk gemaakt van een meer geïntegreerde aanpak. Toch blijven vele knelpunten bestaan: wachtlijsten, onvoldoende aanbod in de buurt van de woonplaats, hoge facturen voor niet-medische kosten, commercialisering van het aanbod, gekoppeld aan ongelijke kwaliteits- en toegankelijkheidseisen...
- De welzijnssectoren zijn een belangrijke bron van tewerkstelling, zowel voor hooggeschoolde en hooggespecialiseerde werknemers als voor kansengroepen. De Vlaamse overheid is de prioritaire gesprekspartner voor de tewerkstelling, de koopkracht en de ontwikkelingskansen van de werknemers via het Vlaams Intersectoraal Akkoord.
- Voor werknemers is het belangrijk om tijd en ruimte te kunnen vrijmaken voor de zorg van familieleden. Maatregelen als de zorgkredieten, het ouderschapsverlof en het familiaal verlof dragen bij aan een betere combinatie van arbeid en privé.

ONZE EISEN

1. **De overheid moet het basisrecht op professionele, kwaliteitsvolle en betaalbare zorg garanderen** door een behoeftendekkend, toegankelijk, betaalbaar en kwalitatief aanbod te organiseren. Hierbij moet prioritair worden gewerkt aan het wegwerken van de regionale blinde vlekken via het gesubsidieerd aanbod en het organiseren van eerstelijnsinitiatieven. Maar er moet ook werk worden gemaakt van een maximumfactuur voor niet-medische kosten, optimalisering van vraaggestuurde instrumenten zoals het persoonlijk assistentiebudget en het uitwerken van een instrument om vraag en aanbod nauwkeurig te kunnen opvolgen en evalueren.
2. **Een strenge controle op de commerciële initiatieven in de zorg en welzijn is noodzakelijk**, zowel op het vlak van de toegankelijkheid als op het vlak van de professionaliteit van de dienstverlening, infrastructuur en omkadering. Hiertoe moeten de inspectiediensten voldoende personeel en middelen hebben. Commerciële initiatieven die subsidies ontvangen van de overheid moeten verplicht worden het sociaal overleg te respecteren en de correcte paritaire comités te hanteren.

3. **De welzijnssectoren zijn een belangrijke bron van tewerkstelling.** De overheid moet voldoende middelen vrijmaken om de kwaliteit en de werkbaarheid van de arbeid te verhogen, met aandacht voor goede arbeidsvoorwaarden en omstandigheden, dus ook de koopkracht van de werknemers. Er moeten ook voldoende middelen zijn om een leeftijdsbewust en competentieontwikkeland personeelsbeleid mogelijk te maken. Hierbij moet werk worden gemaakt van de erkenning van verworven competenties en de opleiding, begeleiding en omkadering van kansengroepen en zij-instromers die naar de sector worden toegeleid. De overheid voorziet dus een voldoende ruim budget voor het Vlaams Intersectoraal Akkoord.
4. **De overheid moet het recht op en de aanmoedigingspremies voor zorgkredieten en ouderschapsverlof uitbreiden,** opdat werknemers gemakkelijker het hoofd kunnen bieden aan zorgvragen en op die manier arbeid en gezin beter kunnen combineren.

Recht op kinderopvang

VASTSTELLINGEN

- Vlaanderen scoort in internationaal perspectief goed met het aanbod aan voorschoolse kinderopvang: met 40% scoort Vlaanderen hoger dan de Barcelonanorm. Deze score wordt voornamelijk behaald door de prioritaire toekenning van bijkomende kinderopvangplaatsen aan de zelfstandige sector, die minder strenge normen moet hanteren op vlak van tewerkstelling en kwaliteit en slechts in beperkte mate inkomensafhankelijke tarieven hanteert. Het aanbod is echter niet toereikend en ouders worden geconfronteerd met wachtlijsten en dure alternatieven.
- Kwaliteitsvolle kinderopvang is ook in het kader van de ontwikkeling en de socialisatie van het kind belangrijk. De drempels liggen vandaag te hoog voor kinderen uit sociaal-economisch achtergestelde gezinnen.
- Kinderopvang is een belangrijke bron van tewerkstelling, maar er schort heel wat aan de kwaliteit van deze tewerkstelling. Aangesloten onthaalouders hebben nog steeds geen volwaardig sociaal statuut. In de zelfstandige initiatieven wordt, om de kosten te drukken, vaak heel creatief omgesprongen met de tewerkstelling (zwartwerk, paritair comité, schijnzelfstandigen, ...).
- In 2009 loopt een proeftuin kinderopvang met dienstencheques in 4 steden en gemeenten, nadat een eerdere proeftuin met dienstencheques voor kinderopvang weinig succes kende.

ONZE EISEN

1. **Voorschoolse kinderopvang moet een basisrecht worden voor elk kind.**
Het aanbod moet dus behoeftendekkend, toegankelijk, betaalbaar en kwaliteitsvol zijn. Bijzondere aandacht moet gaan naar de toeleiding van kinderen uit de kansengroepen en naar de betaalbaarheid in functie van de financiële draagkracht van de gezinnen.
Het kader voor de kinderopvang in Vlaanderen moet dringend in een kinderopvangdecreet worden vastgelegd, want nu wordt de versnippering met de dag groter.
We vragen ook dat, bij het opsporen van blinde vlekken, er tot op het niveau van de buurten wordt gewerkt en dat het type kinderopvang (gesubsidieerd - zelfstandig - bij onthaalouder - collectief) meegenomen wordt in de oefening. Naast voorschoolse kinderopvang, verdient ook de buitenschoolse kinderopvang voldoende aandacht. Ook hier is het aanbod ontoereikend.
2. **Toegang tot kwaliteitsvolle en betaalbare kinderopvang in functie van de werkuren is een belangrijke ondersteuning voor werknemers.** Het bedrijfsleven werd via het FCUD geresponsabiliseerd om flexibele en urgente opvang, opvang van zieke kinderen en buitenschoolse kinderopvang via collectieve structuren te financieren. De overheid moet, in overleg met de sociale partners, garanderen dat deze voorzieningen in de toekomst verder worden uitgebouwd en financieel ondersteund vanuit het bedrijfsleven.
3. **De volgende regering moet werk maken van het volwaardig werknemersstatuut voor de onthaalouders** en van voldoende ondersteuningsmaatregelen om kwaliteitsvolle tewerkstelling, gekoppeld aan voldoende opleiding en ontwikkelingsmogelijkheden, in de gesubsidieerde initiatieven te realiseren. Zelfstandige initiatieven die subsidiëring en financiële tussenkomsten ontvangen van de overheid, moeten in het correcte paritair comité zijn en het sociaal overleg respecteren.
4. **Dienstencheques zijn geen adequaat instrument voor kinderopvang.** Enerzijds omdat de kosten heel te hoog zijn voor de maatschappij en voor de ouders, anderzijds omdat er reeds instrumenten bestaan die tegemoet komen aan specifieke noden (bijvoorbeeld de opvang zieke kinderen, die vanuit het FCUD wordt gefinancierd). We vragen dat de overheid dit soort instrumenten verder uitbouwt.

Recht op cultuur en kwaliteitsvolle media

ONZE EISEN

1. **We eisen een stijging van het cultuurbudget** opdat het aanbod in de kustensector kan gerealiseerd worden en de sociaal culturele sector en de sociaal artistieke projecten verder kunnen ontwikkeld worden. De overheidsdotatie aan de VRT moet op het huidige niveau behouden blijven.
2. **De tewerkstelling in de sector moet kwalitatief beter worden**, voor meer en meer kunstenaars en andere werknemers wordt de werkloosheid en korte contracten de norm. Dit kan niet de bedoeling geweest zijn van het “kunstenaarsstatuut”.
3. **De bestaande overheidssteun aan de media dient verbonden te zijn aan tewerkstellings- en kwaliteitsgaranties.** De VRT dient samen met de vakbonden een sociaal charter uit te werken dat door de productiehuisen en facilitaire bedrijven wordt ondertekend als ze voor de VRT willen werken.

3. Recht op een gezonde leefomgeving

Ruimtelijke ordening

VASTSTELLINGEN

- Vlaanderen is een dichtbebouwd gebied waarin de druk op de ruimte onverminderd hoog blijft. De combinatie tussen natuur, economie, wonen, transport en recreatie is niet evident op deze beperkte ruimte.
- Het ontbreekt in Vlaanderen aan visievorming en doorgedreven duurzaam ruimtegebruik, waardoor Vlaanderen maatschappelijke fundamenteën ondergraaft en bij eenieder van ons bijkomende overlast creëert inzake milieu- en geluidshinder, files, een verschraving van de biodiversiteit en gezondheidsproblemen.
- Een degelijk grond- en pandenbeleid vanwege de Vlaamse overheid blijft achterwege.
- *Brownfields* worden niet of op zeer lange termijn gesaneerd en de kosten voor illegale of onvergunde gebouwen en woningen worden verhaald op de belastingbetaler zonder dat er enige langetermijnvisie wordt ontwikkeld.
- De wetgeving op de ruimtelijke ordening staat stevast onder politieke druk, wat de duidelijkheid en rechtszekerheid van de bewoners ondermijnt.

ONZE EISEN

De Vlaamse overheid dient in de volgende legislatuur werk te maken van:

1. een duidelijk en rechtszeker wetgevend kader voor alle bewoners waarbij een duurzame visie op ruimtegebruik nauwgezet gevolgd wordt;
2. een uitgebreid grond- en pandenbeleid waarmee speculatie kan worden tegengegaan en waar de overheid een sturend beleid mee kan voeren over wonen, werken en recreatie;
3. de versnelde sanering van de *brownfields* tot duurzame bedrijventerreinen;
4. een verbetering van de levenskwaliteit in (creatieve) steden;
5. een snelle en strikte handavingsprocedure inzake ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit.

Wonen

VASTSTELLINGEN

- Wonen is één van de basisvoorwaarden voor een menswaardig leven. De prijzen op de private markt voor zowel huur- als koopwoningen zijn de laatste jaren enorm gestegen door de lage rentevoeten, de hoge druk op de woningmarkt en de speculatie op bouwgronden en woningen.
- Bovendien nemen de wachtlijsten bij sociale huisvestingsmaatschappijen in Vlaanderen nog steeds toe en zijn er al meer dan 75.000 kandidaten die wachten op een sociale woning. Zij worden weggedrukt en gemarginaliseerd in de private huurmarkt die niet of weinig gebonden is aan kwaliteit en prijscontrole.
- De Vlaamse Overheid heeft in augustus 2008 beslist om de verzekering gewaarborgd wonen op te zeggen zodat kopers van huizen geen extra verzekering meer hebben bij onvrijwillige werkloosheid en de onzekerheid toeneemt. Voor huurders bestond dit systeem niet eens, terwijl zij vaak de meest kwetsbare groep zijn op de woningmarkt.

ONZE EISEN

Wij vragen een regulering van de woningmarkt, met een sterke overheid die zorgt voor:

1. **150.000 extra betaalbare en kwaliteitsvolle huurwoningen**, waarvan minstens de helft sociale woningen (cfr. Decenniumdoelen), waarvan 45.000 tijdens de volgende legislatuur.
2. **Een uitgebreide verzekering gewaarborgd wonen voor koper en huurder**, die betaald wordt door de overheid bij onvrijwillige werkloosheid na ontslag of ziekte.
3. **Een verdere prijscontrole op de private huurmarkt tegenover de kwaliteit**. In afwachting daarvan een systeem van huursubsidies voor huurders in preciaire financiële situaties.
4. **Meer en duidelijkere (toegankelijke) incentives voor eigenaars en huurders om hun woning te verbeteren** (energie-audits en -premies, zonnepanelen, ...) met extra aandacht en mogelijkheden tot collectieve aankopen voor mensen met een laag of vervangingsinkomen.
5. **Een vermindering van de vaste kosten bij aanschaf van een woning**, o.a. van de notariskosten.

Mobiliteit

VASTSTELLINGEN

- Onze geografische ligging tegenover het economisch kerngebied van Europa zorgt ervoor dat onze *mainports*, zoals de zee- en luchthavens, de economische knooppunten zijn van ons land.
- Om goederen te kunnen aan- en afvoeren moeten we een veilige mobiliteit kunnen garanderen. Die garantie neemt elke dag af. Iedereen wordt mobieler en alsmaar meer goederen moeten vervoerd worden over onze transportwegen (water, spoor en weg). Dit leidt onvermijdelijk tot *bottlenecks* en vraagt van de overheid duidelijke keuzes en investeringen.
- Werknemers zitten dagelijks uren onbetaald in de file of staan recht in een overvolle trein, tram of metro omdat iedereen mobiel wil en moet zijn en de overheid nagelaten heeft om de juiste investeringen tijdig te doen.
- Werkgevers eisen steeds meer flexibiliteit en mobiliteit van de werknemers, terwijl de maatschappij steeds minder flexibel en mobiel wordt. De overheid moet hierin ingrijpen.
- Logistiek kan een belangrijke meerwaarde betekenen voor Vlaanderen, maar kan in het slechtste geval ook herleid worden tot de negatieve effecten van het doorvoeren van een container (uitstoot, file, verkeersonveiligheid, ...).

ONZE EISEN

1. **Vlaanderen moet verkeersveilig worden**, zowel voor woon-werkverkeer (zie kwaliteit van het werk) als voor andere verplaatsingen. Elk verkeersslachtoffer is er één te veel.
2. **Vlaanderen moet een fietsregio worden** waarbij de fiets in het woon-werkverkeer optimaal ondersteund en gestimuleerd wordt: dat is goed voor de files, het milieu en de gezondheid van iedereen.
3. **Vlaanderen heeft nood aan een kwalitatief en kwantitatief sterk uitgebouwd openbaar vervoer**, zowel voor functionele verplaatsingen (bedrijventerreinen, ziekenhuizen, rust- en verzorgingstehuizen, stadscentra, ...) als voor recreatieve verplaatsingen.
4. **De overheid moet in samenspraak met de sociale partners een duurzaam en geïntegreerd mobiliteitsbeleid voeren**, waarbij mobiliteitsplannen, bedrijfsvervoerplannen en andere visie-elementen (collectief vervoer, arbeidsorganisatie, telewerken, economische principes) samengebracht worden. Het Pendelfonds is hierbij één van de bestaande instrumenten.

5. **Vlaanderen moet de vervoersarmoede drastisch terugdringen door innovatieve systemen van mobiliteit uit te bouwen en/of te ondersteunen:** autodelen, carpoolen, taxicheques, DAV (Diensten voor Aangepast Vervoer voor personen met een handicap), mindermobielencentrales, ... Basismobiliteit voor iedereen.
6. **Vlaanderen als logistieke regio kan en mag niet enkel betekenen dat containers door ons land worden aan- en afgevoerd.** Wij vragen een duidelijk toegevoegde waarde aan goederenmobiliteit om de negatieve effecten te compenseren.
7. **De Vlaamse regering moet bij de ontwikkeling van grote projecten steeds de mobiliteitseffecten bestuderen** en meenemen in de evaluatie ervan (meer dan maatschappelijke kosten-baten).
8. **Vlaanderen moet ook op technologisch vlak investeren in duurzame mobiliteit.** Proefprojecten met elektrische wagens, plug-in hybride voertuigen, snelheidsbegrenzers (ISA, intelligente snelheidsaanpassing), alcohollocks, roetfilters, ... verdienen een duidelijke overheidsondersteuning.
9. **Vlaanderen moet ook in Europa een voortrekkersrol spelen** in afstemming van het dynamische verkeersmanagement, verkeersreglement, rij- en rusttijden, Euronormen, co-modaliteit, ...

Leefmilieu

VASTSTELLINGEN

- Nog steeds komen te veel schadelijke stoffen in ons leefmilieu terecht. Ook in het menselijk lichaam worden te veel milieugevaarlijke stoffen aangetroffen. In de omgeving van sommige metaalbedrijven zit er te veel arsenicum, cadmium en nikkel in de lucht. De uitstoot van PAK's is de laatste 10 jaar toegenomen. Er worden nog regelmatig te hoge concentraties dioxines in de lucht gemeten. Sommige PAK's veroorzaken kanker. Lood, PCB's, afbraakproducten van DDT en dioxineachtige stoffen kunnen de ontwikkeling verstoren en leiden tot vruchtbaarheidsproblemen.
- De verscheidenheid van de natuur verschaalt. De belangrijkste oorzaken van het verlies van biodiversiteit in Vlaanderen zijn enerzijds verlies en versnippering van leefgebieden en anderzijds vermesting. Het beleid is ontoereikend om het verlies van biodiversiteit te kunnen stoppen.
- De uitstoot van NOx en fijn stof door het wegverkeer en sommige industriële sectoren is te hoog. De doelstelling uit de EU-richtlijn Nationale Emissie Maxima (NEM of NEC) in 2010 wordt waarschijnlijk moeilijk haalbaar voor Vlaanderen. Het lopende NEC-emissiereductieplan is geen volwaardig programma. Voor 2020 worden nieuwe emissieplafonds voorbereid. Deze zullen nog een stuk lager liggen dan de huidige.

- Voor fijn stof worden de doelstellingen niet gehaald. Bij ongewijzigde concentraties zwevend stof speelt de Vlaming gemiddeld één derde van een gezond levensjaar kwijt.
- De weg naar een goede waterkwaliteit is nog lang. De duidelijke verbetering in de jaren 1990 zet zich de laatste jaren veel minder snel of zelfs helemaal niet meer door. De belasting van het water door het mestgebruik in de landbouw blijft een belangrijk pijnpunt. De werking en het beheer van de openbare zuiveringsinfrastructuur moet verder verbeteren.
- De Kaderrichtlijn Water moet er helpen voor zorgen dat de kwaliteit van ons oppervlakte- en grondwater in 2015 in orde is. Onder bepaalde voorwaarden kan uitstel van de doelstelling tot 2021 of zelfs 2027 verkregen worden. Vlaanderen zet in op uitstel: het mikt op een scenario waarbij de goede kwaliteit quasilineair toeneemt om in 2027 de goede kwaliteit te bereiken. Dat getuigt van weinig ambitie.

ONZE EISEN

1. **De volgende regering moet de instrumenten uitwerken die er voor zorgen dat zelfs de meest kwetsbare bevolkingsgroepen (ouderen, kinderen, zieken, enz.) in 2020 geen gezondheidsschade meer lijden** door vervuiling in het milieu en door omgevingslawaaï. Blootstelling aan schadelijke of gevaarlijke stoffen via lucht, water en bodem en aan omgevingslawaaï is dan zodanig verlaagd dat zij geen betekenisvolle gezondheidsrisico's meer meebrengt.
2. **Het NEC-programma kiest vooral voor wettelijke voorschriften via aanpassingen van Vlarem-II en van individuele vergunningen.** Maar in de toekomst moet er ook ruimte zijn voor economische instrumenten (bijv. emissiehandel, heffingen) en sociale instrumenten (bijv. convenanten), zonder dat die de afgesproken plafonds in het gedrang mogen brengen en met voldoende garanties voor de verdere sociale en economische ontwikkeling in Vlaanderen.
3. **Verdere maatregelen om de milieuvervuiling door het verkeer te verminderen dringen zich op.** Maatregelen die ingrijpen op de vervoerskeuze mogen er wel niet voor zorgen dat werknemers gesanctioneerd worden voor gedwongen woon-werkverkeer met de wagen waarvoor geen alternatief bestaat. Sommige bedrijventerreinen blijven immers nog steeds moeilijk bereikbaar met het openbaar vervoer. Flankerende maatregelen zoals mobiliteitscheques, bedrijfsvervoerplannen, goed uitgebouwd openbaar vervoer enz. vormen dan ook voorwaarden voor de sociaal rechtvaardige uitwerking van dergelijke maatregelen.
4. **Er is een duidelijk verband tussen fijn stof en de pollutanten van de NEC-Richtlijn.** We zijn voorstander van een verdergaande integratie van de reductieprogramma's inzake verzurende emissies en fijn stof. Er is ook een sterke band tussen het klimaatbeleid en de vermindering van fijn stof en verzurende emissies. We vragen dat de Vlaamse regering in de toekomst bij het uitwerken van maatregelen nog meer rekening houdt met mogelijke win-situaties.

5. **We willen dat Vlaanderen de lat voldoende hoog legt inzake vooruitgang in de richting van een goede kwaliteit van het water.** De milieukwaliteitsnormen voor oppervlakte- en grondwater dienen zoveel als redelijkerwijze mogelijk is in 2015 gehaald te worden.
6. **Er moet meer aandacht besteed worden aan de vermindering van de belasting van het water door diffuse bronnen.** Heel wat van deze diffuse bronnen hangen samen met landbouwactiviteiten.
7. **Rationeel waterverbruik moet zowel de verspilling als het gebruik van hoogwaardig water voor laagwaardige toepassingen voorkomen.** We vragen om ook het gebruik van gezuiverde afvalwaters en van hemelwater grondig uit te werken als maatregel in de stroomgebiedbeheerplannen.
8. **Het Vlaamse beleid over wateroverlast moet een luik krijgen dat gericht is op schadebeperking tijdens overstromingen.** De aanpak in Groot-Brittannië kan daarbij als voorbeeld dienen.
9. **Het verlies van biodiversiteit moet in 2010 stopgezet zijn.** Vermits vermesting een aanzienlijke rol speelt bij het verlies van biodiversiteit moet het verlenen van bijkomende financiële stimuli aan landbouwers strikt afhankelijk worden gemaakt van het halen van strenge nitraatresiduurichtwaarden.

hoofdstuk 4

Goed bestuur vergt sterk overleg

Ook als vakbond zijn we vragende partij voor goed bestuur, een sterke samenwerking tussen bestuursniveaus en een doeltreffende organisatie van het overheidsapparaat. De fiscale middelen die hiervoor vereist zijn, moeten op een rechtvaardige manier gespreid worden.

Bovenal pleiten we voor een kwalitatieve dienstverlening, niet in het minst op vlak van nutsvoorzieningen als water en energie.

Sturen is bovendien niet alleen een zaak van de politiek alleen, maar moet het voorwerp zijn van sociaal overleg. Ook op dit vlak wensen we nog heel wat bijsturingen.

1. Goed bestuur

VASTSTELLINGEN

Over de bestuurlijke samenwerking:

- Het lokaal pact met de gemeenten is vooral een fiscaal pact geworden, waarbij de nadruk ligt op de verlaging van bedrijfslasten.
- Het streekniveau en de streekcharters krijgen niet de beleidsaandacht die ze verdienen.
- Samenwerking met het federale beleidsniveau verliep vooral op het einde van de rit moeizaam (in een context van communautair dispuut: zie uitblijven van een samenwerkingsakkoord inzake begeleiding werkzoekenden en zie dispuut over regionale bijdrage tot de gemeenschappelijke begrotingsdoelstellingen) en raakte op het achterplan ten voordele van meer interregionale samenwerking (zie interregionale banenconferentie).
- De Europese dimensie is wat meer in het vizier gekomen, onder meer via een regelmatige rapportering aan het Vlaams parlement over de stand van zaken van Europese besluitvorming en via de oprichting van het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (VLEVA), waarbij we wel vragen stellen bij het privaat karakter van dit Agentschap.
- De Vlaamse regering neemt het voortouw in de communautaire dialoog.

Over de organisatie van het overheidsapparaat:

- De reorganisatie van het overheidsapparaat via de operatie Beter Bestuurlijk Beleid is nog niet volledig afgerond, mist soms een stuk transparantie (wanneer het middenveld betrekken via raden van betuur en wanneer niet, bijvoorbeeld) en leidt (nog) niet voldoende tot inhoudelijke afstemming en visieontwikkeling tussen de verschillende beleidsdepartementen.
- Bij de uitvoering van overheidstaken wordt vaker beroep gedaan op private actoren (PPS, tenders, ...) en private consultants.
- Er werden heel wat stappen gezet met het oog op wetsmatiging (reguleringsimpactanalyse, ...). De regelgeving wordt nu gescreend naar aanleiding van de Europese dienstenrichtlijn.
- De efficiëntie en de omvang van het overheidsapparaat en het aantal ambtenaren wordt in vraag gesteld vanuit liberale en patronale hoek.

Over het fiscaal en begrotingsbeleid:

- Er wordt niet steeds de nodige continuïteit gelegd in het begrotingsbeleid (noch transparantie in de rapportering hieromtrent) in termen van voorzieningen (zorgfonds o.a.), PPS-constructies die budgettair onvoorziene ontsparingen met zich meebrengen of onvoorziene vertragingen, ...
- Er is helemaal geen opvolging inzake billijke verdeling van de lasten die de Vlaamse overheid oplegt (of afschaft of vermindert), nochtans niet onbelangrijk gezien de toenemende fiscale autonomie. Opvallend is dat de herverdelende functie van de Vlaamse fiscale maatregelen de afgelopen jaren volledig ondergeschikt is aan een debat over lagere lasten.
- Er worden onvoldoende middelen voorzien voor een visionair beleid inzake solidariteit met de armere landen.

ONZE EISEN

Over de samenwerking tussen bestuursniveaus:

1. **Een pact met de gemeenten kan een goed instrument zijn om gemeenschappelijke doelstellingen te realiseren**, maar moet dan ook in het teken staan van dienstverlening aan alle burgers en niet alleen in het teken van dienstverlening aan bedrijven en lagere bedrijfsfiscaliteit.
2. **Sterke projecten uit de streekcharters moeten maximaal worden gevaloriseerd.**
3. **Interregionale samenwerking is prima, maar mag en kan samenwerking met het federale niveau niet uitsluiten**, vermits heel wat bevoegdheden gedeeld zijn en moeten blijven, zoals het werkgelegenheidsbeleid. Ook op terreinen als geluidsnormering (in en om luchthavens) is coördinatie op het federaal niveau primordiaal.
4. **Europese beleidsontwikkelingen moeten op de voet worden gevolgd.** Informatie hierover moet voor alle middenveldorganisaties op gelijke wijze en gratis toegankelijk zijn (aanpassing VLEVA).
5. **Nu de Vlaamse regering aan zet is in het kader van de communautaire dialoog moeten we als sociale partner via het VESOC betrokken worden wanneer sociaal-economische dossiers aan de orde zijn.** Een herziening van de bevoegdheidsverdeling en van de middelenverdeling mag geen afbreuk doen aan de bestaande solidariteitsmechanismen. Integendeel: ze moeten ervoor zorgen dat de financieringsbasis van de sociale zekerheid versterkt worden in het licht van de vergrijzing.

Over de organisatie van het overheidsapparaat:

6. **We willen dat er een evaluatie wordt gemaakt van het BBB-gebeuren**, niet om het ganse proces in vraag te stellen - want niemand is gebaat met een zoveelste hervorming - maar wel om knelpunten aan te pakken of hiaten weg te werken. De beleidsafstemming over de departementen heen is hierbij alvast een aandachtspunt. In de afgelopen periode liep dit geregeld mis, zoals bij de recente herziening van het Budget Economisch Advies of de financiering van de universiteiten vanuit het budget innovatie. De SERV kan hierbij een bewakende rol vervullen.
7. **Samenwerking met private actoren bij de beleidsuitvoering kan een meerwaarde opleveren mits een transparant voorwaardenkader**, maar mag geen afbreuk doen aan de rol van overheidsdiensten om zelf nog initiatief te nemen. Op de terreinen waar commercieel initiatief een rol speelt zijn er sterke regulatoren/regisseurs nodig.
8. **Wetsmatiging mag geen fetisj worden en ook niet enkel gefocust worden op het bedrijfsleven**. Niet wetsmatiging maar een betere wetskwaliteit en een meer klantvriendelijke regelgeving moet de doelstelling zijn. De regelgeving moet waar het kan ook duidelijker, eenvoudiger en meer beschermend voor eenieder. Kortingen en subsidies moeten automatisch worden toegekend zeker voor de lagere inkomensgroepen, zoals de personen die in aanmerking komen voor OMNIO. De implementatie van de Europese Dienstenrichtlijn (screening en essentiële aanpassing Vlaamse regelgeving) mag niet voor gevolg hebben dat maatschappelijk nuttige regelgeving of erkenningsprocedures op de helling worden gezet. Om dit te voorkomen is alvast een volledige transparantie van dit proces noodzakelijk.
9. **Ook wij zijn voorstander van een efficiënte dienstverlening**. We willen dat er hierover een genuanceerd debat wordt gevoerd, in de eerste plaats met de vertegenwoordigers van het personeel als directe stakeholders. De universaliteit en de kwaliteit van dienstverlening moeten het uitgangspunt zijn.

Over het fiscaal en begrotingsbeleid:

10. **Er dient een gedegen evaluatie te komen van het hele PPS-gebeuren op langere termijn**: wat is de totale kost, in welke mate is kwaliteitsborging mogelijk, wat met falend contractanten, verhaal inzake constructiefouten, enz. PPS moet worden herleid tot daar waar het instrument nuttig kan zijn.
11. **Outsourcing van delen van het overheidsapparaat moeten worden herbekeken** in functie van hun uiteindelijke kostprijs, de kwaliteit van de tewerkstelling die hiermee gepaard gaat, enz. Er moet een halt worden toegeroepen aan de uitbesteding van het beleidsvoorbereidend en -evaluerend werk van de Vlaamse overheid naar consultancybureaus.
12. **Bij nieuwe lastenverlagingen of andere fiscale ingrepen moet de overheid een voorlopige indicatie geven** van de effecten die dit heeft op de inkomens(positie) van onderscheiden groepen in de maatschappij. Een sociale toets of armoedetoets (naar lers voorbeeld).

- 13. Bovendien willen we dat gans het Vlaamse fiscale instrumentarium wordt gescreend op haar sociaal en duurzaam karakter.** De Vlaamse overheid moet zich inzetten voor een gelijkmatige verdeling van de lasten. Het kan niet zijn dat eenzijdig lastenverlagingen worden toegekend aan de bedrijven. We pleiten voor de afschaffing van forfaitaire lasten op de burgers (ook op gemeentelijk vlak, indien nodig gecompenseerd door Vlaamse middelen) en op zo sterk mogelijke progressiviteit in de successierechten en onroerende voorheffing. Verdere afcontiemen in de personenbelasting moeten eerst aan een grondige sociale screening worden onderworpen en mogen niet discrimineren noch de kloof tussen de werkenden en de niet-actieven vergroten. De eigen Vlaamse belastingen op burgers en vennootschappen moeten waar mogelijk een duurzaam beleid ondersteunen, zowel op ecologisch vlak (afvalbeleid, veiligheid, milieubeleid) als op het gebied van energiebesparing en omschakeling naar alternatieve energiebenutting.
- 14. De Vlaamse regering ondersteunt de afspraken om minstens 0,7% van het BNP te besteden aan ontwikkelingssamenwerking** tegen 2010 en dit te bestendigen in de toekomst in samenwerking met de andere beleidsniveaus, en zorgt voor een coherent beleid zowel in de noord- als de zuidwerking.
- 15. De Vlaamse overheid voert een duurzaam aankoopbeleid en onderschrijft actief de doelstellingen rond waardig werk** door enerzijds zelf waardig werk mee te nemen in haar aanbestedingsbeleid en door anderzijds de normen voor waardig werk op te nemen in haar buitenlands economisch beleid.

2. Nutsvoorzieningen

Water

VASTSTELLINGEN

- De waterprijzen zijn tussen 2006 en 2008 sterk toegenomen, voor de kleinverbruikers met gemiddeld meer dan 30%. De stijging is terug te vinden in alle componenten van de integrale waterfactuur, maar vooral in de bijdragen voor waterzuivering en riolering. Vandaag is het bovendien onduidelijk welke kosten, belastingen en subsidies precies worden doorgerekend via de integrale waterfactuur.
- Er zijn een aantal indicaties die aangeven dat de globale waterprijs in de toekomst zal stijgen. Tegen 2010 moeten alle watergebruikers een *redelijke bijdrage* leveren in de kosten van de waterdiensten. Een onderbouwde beleidsvisie over de wijze waarop deze redelijke kostendoorrekening verder zal worden uitgevoerd, ontbreekt nog in Vlaanderen.

ONZE EISEN

1. **Water is voor ons een sector van algemeen belang.** Verankering van het publieke karakter van de sector is voor ons een garantie voor het verzekeren van het algemeen belang.
2. **De kostprijs voor de gebruikers moet bewaakt worden vanuit de invalshoek dat iedereen recht heeft op een goede dienstverlening tegen een betaalbare prijs.** Sociale correcties kunnen daarbij nodig zijn. Water is immers een basisgoed waar iedereen toegang moet toe hebben. We aanvaarden het principe “de vervuiler betaalt”, maar dit mag niet leiden tot het uitbannen van gerechtvaardigde sociale correcties.
3. Vandaag moeten drinkwatermaatschappijen 15 m³ per gedomicilieerde persoon gratis leveren. We zijn niet overtuigd dat dit de meest sociale aanpak is. **Een gratis forfait per aansluiting moet als alternatief onderzocht worden.** Wij vragen ook de veralgemening van een sociaal tarief in functie van het inkomen en de sociale situatie.
4. **We willen dat de bovengrens van de gemeentelijke saneringsbijdrage beter dan vandaag bewaakt wordt.** We blijven ook eisen dat deze bijdrage mee in de indexkorf wordt opgenomen. We pleiten bovendien voor een uniforme regeling inzake de vrijstellingsregels voor de saneringsbijdragen.

5. **Een beleidsvisie op de financiering van het waterbeleid en de kostenterugwinning van waterdiensten is dringend nodig** omdat heel wat kernvragen vandaag nog onbeantwoord zijn, onder meer over: de noodzakelijke investeringen die moeten gebeuren in de watersector; het gewenste niveau van kostenterugwinning op de gebruikers, waarbij bijzondere aandacht moet uitgaan naar de sociale en economische implicaties; de kosten die mogen of kunnen worden doorgerekend in de prijzen. De vermindering van de belasting van het drinkwater door nutriënten en pesticiden kost handenvol geld. Deze vervuiling is grotendeels het gevolg van landbouwactiviteiten en de saneringskost mag dan ook niet zomaar als een “waterdienst” doorgerekend worden aan de huishoudelijke gebruiker.
6. **In afwachting van die beleidsvisie denken we dat het logisch en aangewezen is om de tarieven voor de bovengemeentelijke en gemeentelijke saneringsbijdrage of -vergoeding voorlopig niet verder te verhogen.**
7. **Ook wie moet aangesloten worden op een individuele behandelingsinstallatie voor afvalwater moet een beroep kunnen doen op de overheid**, zodat men niet meer betaalt dan wie aangesloten is op de riolering.

Energie

VASTSTELLINGEN

- De Vlaams energiemarkt is sterk geconcentreerd. Van echte “vrije mededinging” is er niet echt sprake. De consument betaalt het gelag.
- De prijsstijgingen in België zijn veel groter dan die in andere Europese landen. In 2006 besteedden gezinnen in het Vlaams Gewest 5% van hun budget aan energie (inclusief stookolie). Armere huishoudens besteedden in 2006 ruim 7,5% van hun budget aan energie. De laatste jaren stijgen de energieprijzen veel sneller dan het gemiddeld beschikbaar inkomen, en dit geldt nog sterker voor armere gezinnen. Te veel mensen hebben betalingsproblemen en worden door hun commerciële leverancier gedropt en worden van elektriciteit voorzien door de netbeheerders, al dan niet via een budgetmeter. Ondertussen boekt Suez-Electrabel met zijn afgeschreven centrales nog altijd gigantische “meerwinsten”: ongeveer 1 miljard euro per jaar.
- Consumenten profiteren onvoldoende van de vrijmaking van de energiemarkt. Nog te vaak beschikken mensen niet over de informatie die hen moet toelaten te kiezen voor de laagste prijs.
- Sociale maatregelen brengen onvoldoende soelaas. Zo heeft elke gezin recht op de toekenning van een gratis hoeveelheid elektriciteit per jaar. Maar het is helemaal niet duidelijk of het herverdelingseffect van deze maatregel, zoals hij vandaag is vormgegeven, rechtvaardig is. Niet iedereen die recht heeft op

de sociale maximumprijzen doet er ook beroep op. Gezinnen worden nog steeds van gas en elektriciteit afgesneden.

- De goedkoopste kWh is de kWh die men niet verbruikt. Huishoudens gebruiken vandaag ongeveer 13% meer energie dan in 1990. 800 000 woningen in Vlaanderen zijn wel gebrekkig geïsoleerd. Het is mogelijk om in woningen 30% energie te besparen door het veralgemenen van dakisolatie, dubbele beglazing en efficiënte verwarmingsketels.

ONZE EISEN

1. **Energie is een basisrecht. We vragen dat per huishoudelijke aansluiting een gratis en leefbaar basispakket elektriciteit wordt toegekend.** Een gratis basispakket per aansluiting levert steeds het grootste voordeel op voor kleinere verbruikers, onafhankelijk van de gezinsgrootte, en is dus sociaal rechtvaardiger dan de huidige 100 kWh regeling. Een optimaal basispakket moet bestaan uit ca. 500 à 750 kWh elektriciteit. De meerkost van deze gratis energie wordt gedragen door alle gebruikers. Bij een dergelijke maatregel wordt de progressiviteit van de tarieven veel meer uitgesproken dan vandaag het geval is: de prijs per kWh is zeer laag voor huishoudens wiens gebruik dicht aanleunt bij het basispakket, maar neemt scherp toe naarmate het gebruik het basispakket overstijgt.
2. **Energie moet een basisrecht zijn voor mensen met een bescheiden inkomen.** Beschermd afnemers moeten vrijgesteld worden van de vaste vergoeding die leveranciers voor elektriciteits- en aardgaslevering aanrekenen. Voor beschermd afnemers in het kader van de energieregelgeving en voor personen/huishoudens met een OMNIO-statuuat moet een maximumfactuur voor energie worden ingevoerd. Behalve bij bewezen fraude mag niemand volledig worden afgesloten van elektriciteit of aardgas. De sociale maximumprijzen moeten automatisch worden toegekend, de doelgroep moet worden verbreed om ook het gezinsinkomen als een criterium (cfr. OMNIO-statuuat) te kunnen weerhouden (federale maatregel).
3. **We onderschrijven voluit de doelstellingen van de sociale en ecologische openbare-dienstverplichtingen.** Zij zijn essentieel om de negatieve effecten van de vrijmaking van de markt tegen te gaan en maatschappelijk gedragen doelstellingen te realiseren. Hieraan mag niet geraakt worden.
4. **Energiebesparing moet een basisrecht worden. Iedere burger moet daarom kunnen rekenen op de diensten van een energiedienstenbedrijf.** Deze energiedienstenbedrijven zijn openbare bedrijven. Ze zorgen ervoor dat mensen met al hun energievragen en voor alle energiedienstverlening terecht kunnen bij één loket. Ze voeren gratis energiedoorlichtingen uit en verstrekken energie-advies, kennen goedkope leningen toe, werken voor mensen met een laag inkomen energierenovatieprojecten uit en bieden hierbij een voorfinanciering aan, ze treden als bemiddelaar op bij energierenovaties van huurwoningen, enz. Deze bedrijven maximaliseren de sociale meerwaarde door het zoeken van synergieën met initiatieven uit de sociale economie (cfr. energiesnoeiërs).

5. **De opdracht, mogelijkheden en middelen van de VREG inzake het informeren en sensibiliseren over de voordelen van een bewuste leverancierskeuze moeten versterkt worden.** De sociale impact van het marktfalen wordt steeds duidelijker; de sociale partners, consumenten enz. moeten via een op te richten algemene raad van de VREG meer inspraak krijgen bij het reguleren van de energiemarkt.(zie hoger).

Afval

VASTSTELLINGEN

- We ondersteunen het principe dat de producent verantwoordelijk moet gesteld worden voor zijn product in de afvalfase, zodat niet de gemeenschap maar wel die producent de kosten voor de eindverwerking moet betalen. Maar sinds jaren schort een en ander aan de manier waarop het de laatste jaren in de praktijk wordt gebracht. Voor zowat elk type afval is (of wordt) een afzonderlijke aanvaardingsplicht ingevoerd, waarbij de industrie telkens een afzonderlijke organisatie opricht om het afval in kwestie te beheren, en waarbij de kosten telkens direct aan de consument worden doorgerekend via een bijdrage. Mede hierdoor is de totale kost die een Vlaamse burger jaarlijks betaalt om van zijn afval af te geraken flink toegenomen. We waarderen wel dat het recente samenwerkingsakkoord betreffende de preventie en beheer van verpakkingsafval stelt dat FOST Plus jaarlijks 50 eurocent per inwoner betalen als bijdrage aan het beleid van de gewesten voor de preventie en het beheer van verpakkingsafval. De consument is dan weer niet gediend met het feit dat Recupel in de milieubeleidsovereenkomst over AEEA een vetorecht heeft bedongen op de informatie die OVAM mag inkijken om haar jaarlijkse evaluatie op te baseren.

ONZE EISEN

1. **Wij ondersteunen het afschaffen van de forfaitaire belasting voor huishoudelijk afval** zowel uit milieu- als uit sociaal opzicht. Voor de financiering van het beheer van huishoudelijke afvalstoffen kiezen we voor een combinatie van:
 - de kostentoerekening aan producenten voor die fracties waarop aanvaardingsplicht rust of wenselijk is,
 - met een systeem van financiering via de algemene middelen of een *inkomensgerelateerde* huisvuilheffing voor *niet toewijsbare* kosten en via *gedifferentieerde tarifiering* voor de variabele kosten die *toewijsbaar* zijn.
2. **Wij blijven een heroverweging vragen van de manier waarop de aanvaardingsplicht in Vlaanderen vorm heeft gekregen.** We vragen de regering om nog strikter toe te zien op het functioneren van de afvalbeheersorganisaties. Er moet een sluitende controle komen op de geldstromen binnen die privé-organisaties voor afvalbeheer en op het aanrekenen aan de consument van de kosten.

3. **We willen dat de overheid een regelmatige monitoring opzet van de totale afvalkostenprijs voor een gemiddeld huishouden**, inclusief de bijdrage die men betaalt via de aanrekening bij aanschaf van producten. We bepleiten de mogelijkheid om per huishouden een gratis jaarquotum aan zakken te verstrekken. De samenleving wordt bovendien geconfronteerd met een aantal evoluties zoals een steeds grotere groep mensen met een beperkte mobiliteit. Voor deze mensen is een verplaatsing naar het containerpark niet zo evident. We vragen dat de overheid onderzoekt hoe ze gaat inspelen op die maatschappelijke evoluties. We pleiten ook voor zo eenvoudig en eenvormig mogelijke sorteerboodschappen.

3. Sociaal overleg

VASTSTELLINGEN

- De afgelopen regeerperiode kwamen in het VESOC een aantal belangrijke sociale afsprakenkaders tot stand, zoals het Meerbanenplan 2005-2009 en de Competentieagenda. De sociale partners hadden - vooral bij het laatste akkoord - een belangrijke inbreng. Op enkel uitzonderingen na, zoals de afspraken omtrent het opnieuw opstarten van een preventief bedrijfsbeleid, kwamen economische thema's veel minder aan bod.
- Van echte Vlaamse werkgelegenheidsakkoorden was hierbij geen sprake. Enkel de vakbonden waren vragende partij om parallel met de federale interprofessionele akkoorden ook op het regionale niveau tweejaarlijks afspraken te maken rond arbeidsmarktmaatregelen, die dan verder kunnen verfijnd worden op sectorniveau.
- De techniek van sectorconvenants tussen de overheid en sectorale partners liet wel toe dat er gaandeweg een sectordynamiek tot stand kan komen rond arbeidsmarktthema's.
- De vernieuwde subregionale overlegstructuren SERR-RESOC kwamen uit de startblokken en leverden hun eerste streekcharters op. Vooral het gebrek aan (financiële) valorisatie van streekprojecten speelt de werking van deze structuren parten.
- Voor de langere termijn beleidsdoelstellingen bleek het Pact van Vilvoorde niet echt hét referentiekader te zijn voor deze regering. Op het einde van de rit werd wel gezocht naar een nieuw adem onder de vorm van een nieuw pact voor 2020 in voorbereiding.
- Het nieuwe advieslandschap, de strategische adviesraden, valt stilaan in definitieve plooiën. De regering keurde zopas het ontwerpdecreet op de SERV goed. De finale vormgeving van een aantal Agentschappen en daarbij horende raadgevende adviescomités blijven echter uit tot op vandaag, onder meer in het domein welzijn.
- De versterking van de economische democratie bleef op het terrein, in de bedrijven, voor de regionale beleidsmateries nagenoeg ongewijzigd, op enkele uitzonderingen na, zoals betrokkenheid van vakbondsvertegenwoordigers bij het diversiteitsbeleid in grote ondernemingen.

ONZE EISEN

1. **VESOC moet niet alleen voor arbeidsmarktthema's maar ook voor economische dossiers het forum zijn** voor strategische afspraken tussen overheid en sociale partners.
2. **We willen dat de volgende regering terug de draad opneemt van tweejaarlijkse werkgelegenheidsakkoorden** zodat het sociaal-economisch beleid een sterker draagvlak krijgt in sectoren en ondernemingen.
3. **Het sectoroverleg rond regionale materies moet voluit kansen krijgen** volgens de VESOC-afspraken 'gestructureerd sectoroverleg' zoals toegepast voor de 'lichte industrie' (textiel en houtnijverheid), zodat we als vakbond volwaardig worden betrokken.
4. **Het streekoverleg moet een doorstart krijgen en de spil worden van streekgebonden initiatieven en overlegfora** (Regionale technologiecentra; overlegplatformen leren en werken; ...). Projecten met een subregionaal draagvlak moeten voorrang krijgen in het kader van overheidssubsidiëring.
5. **Het Pact 2020 moet een waardige opvolger zijn van het Pact van Vilvoorde** en meer dan nu het geval is het referentiekader worden inzake duurzaam sociaal en economisch beleid voor de komende regeringen.
6. **De intersectorale en sectorale sociale partners moeten een sleutelpositie innemen in het advieslandschap.** De SERV moet erkenning blijven genieten als strategische adviesraad voor economie en werk, maar ook betrokken worden bij alle materies met sociaal- economische impact. Ze moeten een sterkere inspraak krijgen in een aantal Agentschappen, zoals het Agentschap ondernemen en het Agentschap Kind en Gezin.
7. **De sociale dialoog rond regionale materies moet worden versterkt.** Regionale overheidssteun moet transparant zijn voor alle stakeholders in het bedrijf. Projecten met sociaal-economische impact zoals competentiebeleid, diversiteit, sociale innovatie enz. moeten het voorwerp zijn van sociale dialoog met de werknemersvertegenwoordigers in de bedrijven.
8. **Indien de politieke dialoog over een verdere staatshervorming leidt tot bepaalde bevoegdheidsoverdrachten dan mag dit niet gepaard gaan met een verlies aan inspraak van sociale partners noch met een verlies aan responsabilisering van het bedrijfsleven.**

Affiche van de ABVV-campagne voor de Vlaamse verkiezingen:

● Waardig werk voor iedereen!

● Meer tijd en geld voor opleidingen!

● Meer kinderopvang!

● Lagere energiefactuur!

Werk voor de boeg

Wil jij ook dat de Vlaamse regering hier dringend werk van maakt?

Vraag dan hier onze gratis postkaarten en stuur ze door naar je collega's, vrienden, familie, burens, ...
Of digitaal via www.vlaamsabvv.be.
Daar vind je ook ons volledige eisenprogramma.

• Waardig werk voor iedereen!

• Meer tijd en geld voor opleidingen!

• Meer kinderopvang!

• Lagere energiefactuur!

vlaamsabvv.be

**Postkaarten zijn verkrijgbaar in alle ABVV-kantoren.*

